

Yeni DÖNEM

AYLIK DERGI

YIL : 1

OCAK 1974

SAYI : 2

doğan AVCIOĞLU — imparatorlarımız

ahmet YILDIZ — işçi örgütleri

solculuk - sosyalistlik

İMPARATOR OLAYI!...

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BİBER
Koleksiyon /

selçuk ÇOLAKOĞLU — vehbi ERSÜ

celil GÜRKAN — metin GÜVEN

mehmet KOÇ — hüseyin MERTOĞLU

mahmut tali ÖNGÖREN — ilhami SOYSAL

erol TOY — ahmet UYSAL

emek VOLKAN — mahmut YAŞAR

POLİTİK RAPOR - EKONOMİK RAPOR

5 TL.

BİR MEMLEKETTE NAMUS ERBABI
LÂ-AKAL NAMUSSUZLAR KADAR
CESUR OLMADIKÇA, O MEMLEKET İÇİN
KURTULUŞ YOKTUR...

İsmet İNÖNÜ, 25 Aralık 1973 günü, 16.10'da öldü. Tarihimizin bir dönemine imzasını atmış olan ve devrimci gelişme çizgimizdeki yeri konusunda, gelecek kuşakların en gerçek ve doğru yargıya ulaşacakları inancında olduğumuz İNÖNÜ için, fazla şey söylemeyi gereksiz buluyoruz.

Sorunların çözümlenmesinde, yukarıya aldığımız «ahlâkçı görüşleri» açısından çaba gösteren -bir yere kadar- çağın, kendi felsefesini aşan gelişmesine ayak uydurma gayretlerini esirgemiyen İNÖNÜ'nün, Türk Siyasal Yaşamında, daha bir süre etkinliğini sürdüreceğini sanıyoruz.

Onu, emperyalizme baş kaldırmış Anadolunun, bağımsızlık savaşlarından başarıyla geçmiş bir komutanı olarak anılarımızda yaşatabilmek, dileğimizdir.

YENİDÖNEM'in ilk sayısı umulanın üstünde ilgi gördü. Yurdun dört bucağından ve yurt dışından gelen mektuplardan anlıyoruz bunu. Ancak, dağıtımdaki bir takım aksaklıklar ve de özellikle derginizin bazı yerlerde (dağıtılmaması), bir takım sorunlarla karşı karşıya bıraktı bizi.

2. sayısından itibaren, derginizin dağıtım yetkisini (YÜCEL YAYIN/DAĞITIM Ortaklığı)'na vermekle, bu tür aksaklıkların da giderilmiş olacağına inanıyoruz.

Saygılarla...

Yenidönem

SAHİBİ: Güner AKKILIÇ ★ GENEL YÖNETMEN: Yılmaz AKKILIÇ ★ SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Metin GÜVEN ★ YÖNETİM: Osmangazi Cad. 2. Ergan Han Kat. 3 No. 36 BURSA ★ HABERLEŞME ve HAVALA: P.K. 433 BURSA ★ ABONE: Yıllık (12 sayı) 50 TL. — 6 Aylık (6 sayı) 25 TL. — Dış Ülkeler 2 katı ★ DİZGİ: Başaran Matbaası İSTANBUL ★ BASKI: Bahar Matbaası ★ İLÂNLAR: Anlaşmaya bağlıdır. DAĞITIM: Yücel Yayın/Dağıtım.

YENİDÖNEM adı anılmadan, dergide yayınlanan yazılardan alıntı yapılamaz ve izin alınmaksızın başka bir yerde yayınlanamaz.

imparatorlarımız

Kapitalizm, anarşik ve dışa bağımlı da olsa, hızlı bir gelişme gösteriyor. 1948 - 1960 dönemindeki kapitalist gelişmeye göre 1962-1970 dönemi gelişmeleri çok daha hızlı olmuştur. Kapitalizm, 1971'den sonra yeni bir hız kazanmıştır.

1950'lerin büyük aile şirketleri, kervana sonradan katılanlarla birlikte, 1974 başında her yana kol atmış «aile holdingleri» olmuşlardır. 30-40 bilemediniz 50-60 aile Türk ekonomisinin egemenlik koltuğuna oturmuşa benzemektedir. Bu aile holdingleri, ithalâtçılıktan sanayiciliğe, turistik otel işletmeciliğine ve bankacılığa kadar her alanda faaliyet göstermektedir. Holdinglerinde siperlenmiş bir İstanbul işadami grubu Yapı Kredi Bankasını, Çukurova holdingleri ise Akbank'ı kontrolü altında tutmaktadır.

Holdingler, siyasal alanda da artık hükümetler yapmak, hükümetler bozmak iddiasındadır. Bürokrasinin üst kesimleri ile bütünleşmiş ve basına gücünü kabul ettirmiştir. Halen tek bir imparator değil, hiç değilse 15-20 imparator vardır. Bu imparatorlar aralarında boğuşmakta, fakat sistemin ortak çıkarlarını korumakta birleşmektedirler.

Türkiye'deki son yılların kapitalist gelişmesini anlamak için Holdingleri ayrıntılarıyla incelemek gerekir. Bunu başka bir yazıya bırakarak, hızlı kapitalist gelişme ve sonuçlarına dönelim: Holding kuruluşlarında biçimlenen büyük sermaye, yaygın bâyi örgütüyle, ülke çapında kendine bağımlı Anadolu kapitalistleri yetiştirmiştir. Büyük sermayeye doğrudan doğruya olan tamamlayıcı bir yan sanayi gelişmiştir. Buna karşılık büyük sanayi ile rekabet etmek durumundaki küçük sanayi gerileme ve tasfiye yoluna girmiştir.

Dünyaya hükmeden çok milletli şirketlerle çok çeşitli alanlarda ilişkiler kurmuş bulunan holdinglerimiz, bu ilişkiler sayesinde, ortak pazar koşullarında da yaşama ve gelişme olanağı bulacaklarını, yeni durumlara uyacaklarını beklerken, küçük sanayi Ortak Pazar'da giderek çökmeye mahkûm gözükmektedir. Şimdiden küçük sanayi, her alanda aslan payını alan büyük sermayeye karşı için için homurdanmaktadır.

Tarımda da benzer gelişmeler olmaktadır. Bir kısım küçük üreticiler, özellikle sınavi bitkiler ve meyvacılık alanlarında, karşılaştıkları bin çeşit güçlüklere rağmen, bir gelişme gösterebilmekte, orta çiftçiliğe doğ-

ru yol almaktadırlar. Fakat geleneksel ürünler yetiştiren küçük üretici çoğunluğu, kapağı Almanya'ya atma düşleri görme durumunda kalmaktadır. Öte yandan pahalı mal satmak, ucuz yiyecek ve hammadde almak yolunda tarım ve sanayi alanındaki geleneksel çelişki, daha belirgenleşmektedir. Hatta bazı yazarlar, sermaye piyasasından yana ithalatçılarla bunu daraltan büyük sermayeciler arasında çelişkilerden söz etmektedirler. Holdinglerin bu alanlardaki geniş faaliyeti kontrol gücü dolayısıyla, son gelişmeleri önemsemiyoruz. Fakat büyük sermayedarlarla küçük sermayedarlar arasında gelişmelerin belirginleştiği açıktır.

Acaba, son seçimlerde sağ partiler arasında görülen bölünme, bu gelişmeleri mi yansıtmaktadır? Teoriye göre yansıtması gerekir, herhalde zamanla yansıyacaktır da. Fakat Milliyetçi Hareket Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi de dahil, beş sağ partinin tutumlarına ve programlarına bakılırsa, şimdilik hepsinin, aynı telden çaldıkları söylenebilir. Hepsi sermayenin kutsallığından yola çıkmakta, büyük çiftçi egemenliğindeki Ziraat Odaları'nın hayır diyeceği bir toprak reformunu reddetmekte, kredi ve teşvik tedbirleriyle büyük sermayenin alabildiğine geliştirilmesini savunmaktadır. Sağ partiler arasında küçük iş erbabının, Poudjade örneğine benzer biçimde bir savunmasını yükleneni dahi henüz yoktur. Kanımızca, A.P. ne denli büyük sermayeyi temsil ediyorsa, en dinamik temsilcileri Çukurova ve İstanbul holdinglerine ve dışa bağımlı mühendislik bürolarına yerleşmiş MSP de o denli büyük sermayeyi temsil etmektedir. MSP'nin büyük sermayeye karşı gerçekten küçük sermayeden yana hiç bir ciddi önerisi yoktur. «Faizin kaldırılması» ve «sömürüye karşı» edebiyatı, büyük sermayenin renksizliğine bir renk katmaktan öteye gitmemektedir.

Ekonomiye ve daha bir çok şeye hükmeden holding sülâlelerimizin de, kudretleri arttığı ölçüde miyoplukları azalıyor değildir. 12 Mart sonrası dönemi, hiç te akıllıca kullanmadıkları ortadadır. Yüzde 20'lerin üstündeki sorumsuz fiyat artışlarından, para ve kredi hacminin aşırı şişmesinden, Melen ve Talu'dan çok, büyük sermaye sorumludur. Ötekiler, nihayet, bir politik güce de dayanmadıklarından en güçlü baskıların geldiği bir yönde bir ekonomi politikası izlemişlerdir.

Holding imparatorlukları, en büyük yanılgıyı, Demirel'in «solculuk» sayılan, aslında herkesten önce büyük sermayenin yararına olan bina ve arazi vergilerine ve genellikle vergi reformuna karşı çıkmak ve bunu etkisiz kılmakla yapmışlardır. Yine büyük sermayenin yararına olan ve arazi vergisiyle bağlantılı bir toprak reformu tasarısını desteksiz bırakarak, engellemişlerdir. Birinci Erim Hükümeti'nin reform programı, büyük sermayenin uzun vadeli çıkarlarına uygun düştüğü halde, bu çevrelerde panik yarattığından, daha doğmadan öldürülmüştür. Sonuç «vergilere dokunma, fiyatları başıboş bırak, kredi musluklarını ardına kadar aç, teşvik tedbirlerini alabildiğine genişlet. Büyük mağazalar kurulması

nı bile destekle (*), kredili satışlarımızın finansmanını sağla» biçiminde aşırı enflasyonist bir politika olmuştur.

Ecevit'in hiç değilse büyük kentlerde yüksek oy toplamasında, hayat pahalılığını körükleyen bu sorumsuz politikanın önemli payı bulursa gerektir. A.P.'nin tepetaklak gidışı ve Ecevit'in Başbakanlığa gelme olasılığının belirmesi de, kudreti arttığı ölçüde miyopluluğu azalmayan bu çevrelerde, bir çok yaratmıştır. Oysa Brant'ın programı nasıl Alman büyük sermayesini ürkütmüş değilse, Ecevit'in programında da imparatorlarımızı ürkütecek bir şey yoktur. Nato'dan ve Ortak Pazar'dan yana olan Ecevit, özel sanayii devletleştirmek ve özel yatırımları kısmaktan yana değildir. Holdingler «halka açık şirket» derken, Ecevitte «halk şirketi» demektedir. Ne var ki, Ecevit ve partisi, imparatorlarımıza karşı daha bağımsız bir durumdadır. Dürüstlük ve açıklığa dayalı bir politika izleme yanlısıdır. İşçi haklarını koruma yolunda çaba gösterecektir. Enflasyonist baskıları artırabilecek bir sosyal politika izleyebilecektir. Hayat pahalılığıyla mücadele, bu sosyal politikayı dengeleyebilmek için, kredi genişlemesini sınırlama, teşvik tedbirlerini düzenleme ve fiyatlarla ilgilenme yoluna gidebilecektir. Bu kadarı dahi imparatorlarımız için, Ecevit'i bir umacı gibi görmeye yeterlidir. Bu bakımdan 5 Aralık 1973 tarihli Günaydın'da yayınlanan Ecevit'in «Ak günlere» adlı seçim bildirgesiyle ilgili bir imparatorlar toplantısında yapılan konuşmalar ilginçtir. Bu konuşmalardan bazılarını aktaralım :

«Akgünlere kitabında söylenenler gerçekleştirilmeye kalkılırsa alışılmış kredi mekanizması allak bullak olur. Hür teşebbüsün yatırım olanakları elinden alınır. Ülke kalkınmasının yüreği olan yatırım teşvikleri azalır. İşçi-işveren ilişkileri işçiler lehine, işverenler aleyhine gelişir, sertleşir.»

«Vergi konusunu ele alalım, Türkiye'de en çok vergiyi hür teşebbüs verir. Kitapta, âdil bir vergilendirme sisteminden söz ediliyor. Neymiş bu âdil vergilendirme sistemi? Sermayedarın, yatırımcının daha çok vergi vermesiymiş. Sermayedar daha çok vergi verince yatırımı kim yapacak? Kitabın yazarının ekonomiden haberi olmadığı ortada..»

«Kitapta, kitabın yazarı da tenakuz içindedir. Sermaye çevrelerine bu kadar katı hücumlarda bulunan bir iktidar, memlekete tehlikeli metodlar getirebilir.»

«Dışarda çalışan işçiler, döviz sağlayarak, ülke kalkınmasına yürekten katılıyorlar, bu nedenle vatanseverdir, deniliyor. İşçiler vatansever de bizler değil miyiz?»

Bu sözler, imparatorların büyükçe bir bölümünün nasıl miyop bir zihniyet içinde bulunduğunu, yoruma gerek göstermeden, belgelemektedir.

(*) Büyük mağazalar konusunda, en doğru görüşü Metin Toker dile getirmiştir. «Büyük mağaza açmak serbesttir. Açanlar zaten açmaktadırlar. Yalnız Büyük Dükkan açmanın faturasını devlete ödetmeye kalkışmak, dünyada görülüş işlerden değildir.»

dir. Oysa, bu sözlerle sonuçları kestirilemeyecek olan bir faşizme özlem dile getirilmiyorsa, seçim aritmetiği, holdingçilerimizin, Ecevit ve CHP ile bir arada yaşamaya alışmalarını zorunlu kılmaktadır. Aralarında en keskin biçimde oy mirası kavgası sürdüren AP, MSP, DP koalisyonu kurulup, ömürlü olsa bile -ki hiç sanmıyoruz- miras kavgasını ve bunalımı şiddetlendirmekten başka sonuç vereceğe benzememektedir. Bu günkü koşullarda sermaye için, en akıllı çözüm yolu bir AP - CHP koalisyonundan yana çıkmak olsa gerektir. İş Adamları Derneği sonunda bu görüşü benimsemiştir. Ama bu, CHP'nin etkisiz kılınmak istendiği bir koalisyondur. Bunlara göre CHP seçim bilgirdesinin «sivri ve sert yayımları budanıp törpülenebilir» ve koalisyon gerçekleştirilebilir.

Cumhurbaşkanınca önerilen AP - CHP koalisyonu üzerinde bir fikir yürütmek niyetinde değiliz. Yalnız, partilerin gelecekteki seçim ve oy hesaplarını bir yana bırakırsak sayıca da çok zayıf bir MSP - CHP koalisyonunun, bir AP - CHP koalisyonundan daha az kötü olduğunu düşünmediğimizi belirtmek isteriz.

Ekonomik görüşü, öteki sağ partilerden ayrı olmayan MSP, politik liberalizm konusundaki tatlı diliyle ilgi çekmiştir. Fakat bu tatlı özgürlükçü dilin, Cumhuriyet Başsavcılığındaki dosyasıyla her an kapatılma tehdidi altında bulunan bir partinin «Meşrutiyet kazanması» çabasından mı, yoksa gerçek bir inançtan mı geldiğini gösteren bir somut kanıt, şu satırların yazıldığı âna kadar ortaya konmuş değildir. Görebildiğimiz kadarıyla, Partinin bir kısım temsilcileri, daha miyop bir tutum izleyen holding imparatorluklarının etkisi altındadır. Bir kısım temsilcileri de Kanlı Pazarlara adı karışan bir mücadele derneğinden gelmektedir. Bunların büyük kısmının politik liberalizmden yana olabileceklerine inanmak bize oldukça güç geliyor. Mümkün olabilecek en kısa bir sürede seçime gitmek koşuluyla politik özgürlükleri gerçekleştirme ve hayat pahalılığıyla mücadele gibi sınırlı bir programla sayıca daha istikrarlı bir koalisyon araştırmak, daha gerçekçi gözükmektedir. Fakat bunun için de, CHP'nin sivri ve sert yanlarını budayıp törpülemeyen önce, tek yanlı törpülemeye alışkın imparatorlarımızın kendilerini bir törpüden geçirmeleri ve yüzde 46'dan yüzde 29'a düşen liderlere ufak sandalyede oturmayı öğretmeleri gerekmektedir. Biz, doğrusu imparatorlarımızın, iki yanlı bir törpü kullanabileceklerine inanmıyoruz.

Parçalanan sağ partiler gibi, güçleri abartılmışa benzeyen imparatorlarımız da çıkmazdadırlar. İskender'in düğümü bakalım nasıl çözülecek, bekliyelim...

politik rapor

yeni strateji

14 Ekim Seçimleri sonunda iktidarın değişmediği ya da -bir başka deyişle- değişmesi olasılığının hiç değilse daha bir süre gecikmiş bulunduğu gerçeğini belirlemiştik. Ama demokrasi yalnızca, egemen çevrelerin akıllı-uslu ve de oturaklı temsilcilerine özgü bir köşe kapmaca oyunu da değildir elbette...

Klâsikleşmiş deyişle «nöbet devri», egemenlerimizin değişik biçimlerde oluşturulmuş politik grupları arasında gerçekleştirildiği sürece kıyametler koparılmıyordu hiç.. Oysa ufukta, sermayenin bir türlü güvenini kazanamamış olması bir yana, halkçı görüş ve sloganlarıyla büsbütün kuşkusunu uyandırmış bir Yeni Cumhuriyet Halk Partisi'nin iktidar olasılığı belirince, yer yerinden oynuyordu.. Geçtiğimiz bir aylık dönemin Politik Raporunda, egemen güçlerimizle gönüllü işbirlikçilerinin, millî ve hamâsî nutuklar atarak «suret-i haktan» görünme çabalarının ötesinde ve asıl «zaman kazanmak» ve Yeni Cumhuriyet Halk Partisine yeterince «nüfuz etmek» diye özetleyebileceğimiz manevralarını araştırma yöntemini izliyoruz.

4 Aralık 1973

Bu tarih, kuşkusuz aralık ayının en önemli olayını belirlemektedir. 4 Aralıkta, Sayın Cumhurbaşkanını, yaptığı radyo-televizyon konuşmasında; ülkemizin tarihsel gelişim çizgisini, dış dünyanın son zamanlarda geçirmekte olduğu kargaşayı, iç ve dış tehlikeleri, kendi liberal görüşleri açısından özetliyerek sonuçta başlıca iki öneriyle çıkıyordu kamu oyunun önüne :

1. Seçmen çoğunluğunun eğilimlerini kapsıyacak ve icrada her türlü etkinliği gösterebilecek biçim ve nitelikte bir CHP-AP Koalisyonu.
2. Bu olmadığı taktirde ise, bütün siyasal partilerimizi kapsıyacak bir Millî Koalisyon.

Sayın Cumhurbaşkanını: «**CHP ile AP arasındaki farkın, asla İtalyadaki Sosyal Demokratlarla Hıristiyan Demokratlar arasındaki fark kadar büyük ve derin olmadığı..**» görüşünü de belirlemeden geçemiyordu konuşmasında.

Gerçi yüzeysel açıdan bir yanlıgı bulunmayabilirdi bu görüşte... Ama doktriner programlardan yoksun siyasal partilerin niteliklerini ve birbirleriyle bağdaşıp bağdaşamıyacaklarını saptamada en etkili yöntemin,

egemen güçlerin tutum ve eğilimlerine göre ortaya çıkarılabileceği de unutulmamalıydı..

Nitekim hangi çevreler ve temsilcilerinin, bir cankurtaran simidi gibi CHP-AP Koalisyonu önerisine sarıldıkları belleklerdedir. Türkiye'ye artık hiçbir yarar sağlamıyacağı kesinleşmiş **kapkaççı sermaye düzeninin**, böyle bir formülü hangi amaçla ve de hararetle desteklemekte olduğunu, daha aşağılarda okurlarımıza sunacağız.

CHP ne diyordu?

Oysa Yeni Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi karşısındaki tutum ve yerini, daha genel seçimlere gidilmezden önceleri, (AK GÜNLERE) adlı Seçim Bildirgesinde açıkça ortaya koymuş olmuyor muydu?

«Demokratik hukuk devleti kuralları ve Anayasa sınırları içinde ve Hükümet emrinde çalışması gereken Devletin resmî istihbarat örgütü (Ecevit'i dinliyen MİT), adeta hükümet üstü ve Anayasa üstü bir kuruluş gibi çalışma yoluna sokulmuştur.» (S. 204)

«Daha kurulduğu günden başlayarak, 1961 Anayasası ile ülkenin yönetilemeyeceğini, huzur ve asayiş sağlanamayacağını iddia eden AP, böylece, kendi iktidarı sırasında, bu asılsız iddiasının yapma gerekçelerini ibzattı imal etme yoluna girmiştir.» (S. 171)

«Teşvik tedbirleri adı altında, Devlet kaynaklarının büyük ölçüde özel girişime, özel girişimin de tekelci sermaye gruplarına aktarılması, Devleti, ciddi bir sınaileşme için gerekli alt yapı yatırımlarını gerçekleştirilme gücünden yoksun bırakmaktadır. (S. 12)

Bize göre, yukarıda pek küçük bir kısmını verdiğimiz temel görüş ayrılıklarına sahip Yeni Cumhuriyet Halk Partisinin, tam tersi özlemlerle dolu Adalet Partisi ile koalisyonu gitmesini beklemek haksızlık olurdu. Nitekim CHP, Sayın Cumhurbaşkanının AP ile koalisyon önerisine katılmama ve direnme kararı aldı. Millî Koalisyon önerisi ise, CHP açısından, ancak **erken seçim** koşuluyla birlikte geçerlik kazanabiliyordu.

Oysa Sayın Korutürk'ün, 15 aralıkta, bütün siyasal partilerimizi tarafsız bir başbakanın kuracağı Millî Koalisyonda ve erken seçim koşuluyla göreve çağırması da, ne yazık ki sonuçsuz kalacaktır...

Sermayenin yeni stratejisi

14 ekimden 9 aralığa kadar uzanan iki aylık dönem, sağ kanat partileri ve özellikle AP açısından, **yanlışlığın düzeltilmesi** sonucunu getireceği umulan sandıksal gelişmeyi beklemekle geçmiştir diyebiliriz. Ama 9 aralıktan sonra, Hükümet Sorununa -eskiden olduğu gibi- diledikleri biçimde yön verebilme inisiyatifini, artık iyice yitirmiş bulduklarını da anlamış olmalıdırlar.

Oysa Sermaye Çevrelerimiz, sanıyoruz ki ilk kez 14 ekim seçimleri sonunda, beklemedikleri-istememedikleri bir oldu bittiyle karşı karşıya kal-

miş olduklarının bilincindeydiler. Sermaye kesiminin her zaman için özlem duyduğu-ve de duyacağı-«makro-stomak, mikro-sefal» nitelikli politikacı tipi; yerini «mikro-stomak, makro-sefal» nitelikli politikacı tipine bırakıyordu artık.

Bu durum, elbette yeniden bir Genel Strateji yaptırılması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktaydı..

«Biz idare-i maslahatçı hükümet kuramayız» diyebilen Ecevit, daha kasım ayı sonlarında, bir CHP-AP Koalisyonu heveslerini kursaklarda bırakıyordu. Ama Sermaye Kesiminin geri plândaki stratejileri, -aralarındaki fikir ayrılıklarına, sürtüşmelere, çekilmelere karşın- bütün umutlarını yine de bir **AP garantisi** ne bağlamış görüntüleriyle girdiler aralık ayına.

CHP -Sermaye Kesimi açısından- toplumdaki huzursuzlukları, enflasyonist baskıların getirdiği sıkıntıları bir ölçüde olsun giderebilecek ve böylelikle egemenliklerini daha bir süre uygulamaları olanağını sağlayabilecek tek siyasal örgütümüzüdü. Onlar için, pasifikasyonun kaçınılmaz gereği-ydi bu...

Ama ancak AP gibi bir emniyet supapının garantisi altında..

Çizilen genel strateji şu oluyordu :

«CHP, toplumdaki huzursuzlukları giderici Sosyal Demokrat girişimleri doğrultusunda -denetim altında- serbest bırakılacak; buna karşın Sermaye Oligarşisine yönelik (**gereksiz ve tehlikeli operasyonlar**)'a kalkışması hâlinde, koalisyon ortağı AP engelini aşamayacaktı.»

İşte asıl, bu yeni strateji gereği olarak öneriliyordu CHP-AP ortaklığı...

İşveren-İşçi Koalisyonu

TÜRK-İŞ'e bağlı tüm işçilemizin ve sendikacılarımızın, 9 Aralık Seçimlerinin yapıldığı gece, TRT Televizyonundaki Açık Oturumu izlemiş olduklarımızı umarız.

İşçi Kesiminin temsilcisi Halil Tunç'la İşveren Kesiminin temsilcisi Şinasi Ertan, açık oturumun -bize göre- **ilginç ikizleri** oldular. Kişiliği ve bilimsel değeri bakımından dokunulmaz varsaydıkları Prof. Faruk Erem'e karşı değil ama; değişik ve gerçekçi görüşleri yansıtmaya çabasıındaki Yaşar Aysev'e karşı, sanki bir **kutsal bağlaşma** içinde imişçesine yüklendiler de yüklendiler..

Bir «**sürç-i lisan**» mıdır, bilemeyiz.. Yoksa bir doğruyu mu ortaya koymaktadır?.. Şinasi Ertan'ın: «**Görüyorum ki Sayın Halil Tunç ile, giymiş olduğumuz elbiseler gibi, düşüncelerimiz-görüşlerimiz de aynı..**» de-

mesi; sonradan «**millî menfaatların gerektirdiği yerde birleşme**» edebiyatıyla ört-bas edilmeğe çalışılsa bile; Türk İşçi Hareketinin niteliğinin saptanması bakımından ilginç bir tabloyu gözler önüne sermiş oluyordu.

İşçi Kesiminin mücadelesini «**Kapitalist Yazgı**» çerçevesi içinde yürütme kolaylığını seçmiş yönetici kadrolarla gerçekleştirebilme olasılığının geçersizliği bir kez daha ortaya çıkıyordu böylelikle..

Kendisini savunma olanağı bulunmayan DİSK'i, bir takım yuvarlak ve «**hamâsi**» cümlelerin ardına sığınarak «**aşırılık**» la suçlamak son derece kolay.. Ama o «**aşırı**» DİSK, Yeni Cumhuriyet Halk Partisine oy verilmesi çağrısında bulunduğu için kovuşturmaya uğramışken; partiler üstünlük kabuğunda çekilip beklemek ve sonra da o «**aşırı**» DİSK'in oy verilmesini istediği -eh! bu mantıkla onun da aşırı olması gerek- Cumhuriyet Halk Partisini tuttuklarını kamu oyuna açıklamak...

O geceki açık oturumda, CHP-AP Koalisyonunu savunanların ortak davranışları, konusunda ayrıca bir yorum yapma gereğini bile duymuyorumuz biz.

Ya Sade Vatandaş?

Egemen Kesimin, yeni strateji saptama çabalarına karşılık, «**Ben Adalet Partisine kayıtlıyım..**» diye başlıyordu konuşmasına Sade Vatandaş. «**Çünkü memleketimizin politikasında tek hakim unsur Adalet Partisi idi. Ben de onun için girdim partiye. Niye mi?.. Namuslu kişiler birlik olup mücadele edelim, partiyi düzeltelim ki, memleket de düzelsin diye... Ama şimdi Adalet Partisinin hakimiyeti yıkıldı. Artık ben Ecevit'e oy vereceğim. Çevremdeki herkesi de, buna inandıрмаğa çalışacağım.**»

Özellik 9 Aralıktan sonra böyle düşünebiliyordu çok kişiler.. AP efsanesi gerçekten yıkılıyor muydu, bilinmez.. Ama artık AP, kaçınılmaz sonuç olmaktan çıkmış gibiydi bir bakıma.

Nitekim 9 Aralık Seçimlerinde, İl Genel Meclisleri için kullanılan oyların dağılımı da doğrulamaktadır bu görüşü. Genel Seçimlere göre oylamaya katılmanın daha da düşük olduğu 9 Aralıkta, CHP, oylarını (3.570.497) den (3.702.222)'ye çıkarmış ve genel oranlamada % 37,69'a ulaşmıştır.

AP'nin «**Aman bir kaza oldu! Sakın oylarınızı bölmeyin artık!**» çağrılarını gerçi bir ölçüde tutmuş ve oylarını (3.194.977) den (3.321.320) çıkarması sonucunu doğurmuştur. Ama bu sonuç, AP nin artık «**kaçınılmaz**» olmaktan çıktığını, giderek daha da geriliyeceğini kanıtlamaktan ve sade vatandaşı cesaretlendirmekten başka bir işe yaramıyacağı benzenmektedir.

Ve telâşın getirdiği

20 aralığa gelindiği günlerde, MSP den sonra DP nin de, CHP ile bir koalisyon kurma çabalarına kalkıştığı söylentilerinin yayılması -eğer ger-

çeklik kazanırsa- sağ kesimdeki panik ve gözülmenin en belirgin örneği sayılmalıdır.

Egemen çevrelerimizin yeni stratejisi, geç de olsa sağ kanat partilerimizce anlaşılacaktır. Sermayenin, günün koşulları gereği, kendilerini gözden çıkarmakta olduğu gerçeğini görmezden gelmek olanağı kalmamıştır artık. Özellikle bir erken seçime gidişin söz konusu edildiği şu sıralarda..

Ama AP, MSP, DP ve de CGP, tam bir keşmekeş içinde iktidarın kurulamaması kavgasını verirlerken; Türkiyenin en güçsüz partisinin lideri Türkeş: «Mesele hükümet buhranı hâlimden çıkmış, rejim buhranına dönüşmüştür.» diye sesini yükseltmek fırsatını yakalayabiliyordu.

Ülkemizde, aklı başında hiçbir kişi ya da kuruluşun, 1932 : 34 dönemi Almanyasından esinlenen bir dalgaya kapılmak isteyeceğine inanmak istemiyoruz. Ama rejim konusunda alabildiğine hassas bir takım çevrelerin, sürekli ve plânlı olarak «rejim buhranı» sloganlarıyla şartlandırılmaya çalışıldığı gerçeğini de saptamadan geçemeyeceğiz.

Yerli Watergate

18 95 24 numaralı telefon olayını, tek bir amaçla Politik Raporumuza katıyoruz: Devlet içindeki Devlet -ya da bir başka deyişle Devlete Karşı Devlet- olma yolundaki bir takım kuruluşlar; bırakınız CHP nin iktidar olasılığını kabullenmeyi, nefes alışlarını bile kendilerine özgü ilkel yöntemlerle izleme alışkanlıklarını terkedemeyeceklerdir.

Dikkat edilmelidir. Devletin istihbarat kaynağı, bir kez yolundan saptırılır da kendi yargılarının istihbarat organı olma durumuna düşürülürse; artık ondan «varlığını devlet sayma» alışkanlığını söküp atamazsınız.

Kontrol etmek, düzene sokmak olanağınız kalmamıştır. O, kendi saplantılarının doğruluğuna, içtenlikle ve kesinkes inanmıştır artık. Devleti -yani varlığına can veren şeyi- koruma ve kollama görevinde yapmıcsızdır. Kontr-gerilla gibi...

Elbette böyle bir ülkede, Demokratik Özgürlüklerden-Siyasal mücadelenin varlığından gerçek anlamda söz edilemez.

Hayat Hikâyem

«On yılda büyük işler yapıldı. Başbakan Adnan Menderes vatanserver, çalışkan, kibar insandı... bu on yıl içinde biz de Arçelik, Bozkurt, Türkay, Otosan ve Turistik İşletmeler Anonim Şirketlerini kurarak yatırımlar yaptık.

Gerçekten özel sektörün endüstri hayatının başlangıcının 1950 olduğunu kabul etmek uygun olur.»

Yukarıda okuduğunuz satırlar, öyle sıradan birinin değil, ünlü iş adamımız Vehbi KOÇ'un Hayat Hikâyem adlı kitabından alınmadır. 20

Aralık günü, hemen bütün gazetelerde, kaynağı belirsiz, ama kelime kelime aynı olmak üzere yayınlanan bir Haber-İlânla piyasaya çıkarılan bu kitapta, ünlü iş adamımız kapitalizmin ve de bizzat kendisinin savunuculuğuna yapma gerekliliğini duymuş gibi...

«... 120 lira sermaye ile bir dükkân açtık. 1917 de kurulan bu firmamızın adı 'Koçzade Hacı Mustafa Rahmi, Karaoğlan Çarşısı, Ankara' idi.»

«... Biz Çankırıya varduktan 18 gün sonra düşmanın geri çekildiğine dair haberler gelmeye başladı. Atatürk, Sakarya Meydan Savaşını kazanmıştı. Çok sevindik... savaş yıllarında ordunun herşeye ihtiyacı vardı... Bu arada Ankaranın neye ihtiyacı olduğunu hep soruyor, o mal Çankırıda varsa hemen gönderiyordum...»

1917'lerden ve Bağımsızlık Savaşı günlerinden, on yıllık Demokrat Parti iktidarı dönemine geçişin ve daha sonraki günlerin öyküsü oldukça ilginç. 37 milyonun tümünün de milyoner-milyarder olabilme olanaklarına sahip bulduklarını kanıtlayan-belgeleyen bir kitap..

«... Beni ve kuruluşumu ayakta tutan şey, Allah'tan başka bir güce dayanmamak oldu..» diyen ünlü iş adamımız Vehbi KOÇ'un; Ekonomik Raporumuzda detaylarıyla anlatılan ucuz sermaye sağlanması ve bugünkü siyasal keşmekeşle uzak-yakın bir ilişkisi bulunmadığını da, böylelikle öğrenmiş oluyoruz.

Ama biliyoruz ki, egemenliğini sürdürebilmek uğrunda son savaşlarını vermekte olan Kapitalist sistemi kurtarmaya, ne Allah'a sığınmaları ve ne de yeni stratejiler saptama çabaları yeterli olamayacaktır.

TÜSTAV

demokratik sosyalizm mi? sosyal demokratizm mi?

Demokratik sosyalizm, emekçi sınıfının, parlamenter yoldan iktidara ağırlığını koymasıdır. İktidara ağırlık koymanın anlamı da çok basittir. Ülkenin kaynak ve değerlerinden, sınıfın gücü oranında yararlanmak. Sınıfın gücü, toplumun çoğunluğunu meydana getirecek nitelikte ise, -ki her yerde kesinlikle böyledir.- ulusal gelirden, o çoğunluk oranında pay alıp, her emekçinin katkısı oranında yararlanması gerekir. İşte demokratik sosyalizmin amacı, parlamentoda çoğunluğu sağlayıp, iktidara geçerek, tüm yasaları bu doğrultuda değiştirmek ya da düzenlemektir.

Demokratik sosyalizm, **dış ticareti, bankaları, yeraltı kaynaklarını, göl ve deniz kıyılarını ve suları** bunun için devletleştirir. Çoğunlukta bulunan emekçi sınıfının daha sağlam bir plan içinde, daha geniş hak elde etmesi için... Ve bu programını, emekçi çoğunluğuna açıklaya açıklaya güçlenip, sonunda iktidara gelir. Gelemezse bile, karşıt güçleri etkileyip, emekçi yığınlarına direnç aşılayarak, pay dağılımında yasal olmasa da, yasal sayılan yollarla bir adalet sağlar. Örneğin, sözleşme ve grev, toplantı ve gösteri gibi.. Zaten, hak almanın en güzel yolu da, hak sahiplerinin bu hakkı kendi dirençleriyle elde etmeleridir. Hak verilmez, alınır sözü bu temel felsefeye dayanır. Ve kitle, hakkını direnci sonucunda elde ettikçe, bilinçlenir. Direnç arttıkça, seçim sorunu kesinleşir. Demokratik sosyalizmin tek güvencesi de bu kesinliktir.

Emekçi sınıf, yasal yolların direnciyle çatıştığını gördükçe, yasaların değiştirilmesi gerektiği savına yaklaşır. Ve sonunda, «**Batı Demokrasisi**» diye gökten yere indirmediğimiz olgu gerçekleşir. Emekçi sınıfın sözcüsü partiler de, emekçi sınıfın partileri gibi iktidara gelir... (Çok zaman da, karşı sınıfın usta taktikleri sonucu, kendi partisiyle aynı hak kavgası içine düşüp, çekimser kalması sonucu iktidardan, gider.) Örneğin, **İngiliz işçileri, İşçi Partisini** iktidara getirdikten sonra, ücret konusunda kendi partileriyle uyumsuzluğa düşmüşlerdir. Elbet bu uyumsuzluğun temelinde İngiliz İşçi Partisi'nin **sosyalist** değil, **sosyal demokrat** bir parti olması yatmaktadır. Ne var ki, iktidara gelmesine etken olan işçiler, muhafazakâr bir hükümet döneminde **daha iyi kavga verecekleri düşüncesiyle**, ilkin partilerinin iktidarını zayıflatmışlar, sonra da seçimleri yitirmesine neden olmuşlardır. Gerçekten de, Muhafazakâr iktidarında, işçi ücretlerinin reel artışı, İşçi Partisi döneminden fazladır. Çünkü emekçi kitle, sosyal demokrat bir iktidarın dondurma kararlarından ötürü bölünmemiştir.

Çünkü siyasal seçimle, ekonomik seçim çatışmamıştır. Ve emekçinin hak kavgası daha kesin cepheleşmiş, başarıyla elde edilmiş ve emekçilerle çatışan İşçi Partisi, sosyal demokrat politikasında, sola doğru kayma gereğini duymuştur.

İngiliz emekçileriyle, İngiliz İşçi Partisi örneği üstünde, -Ekonomik ve toplumsal farkları gözden ırak tutmaksızın- durmakta yarar vardır. Salt siyasal görüntüdeki benzerlikler bakımından değil, toplumların devrimsiz sıçrama yapamayacağından ötürü de gerek vardır. Çünkü direnci, büyük deneyimlerden geçmiş, yerleşik örgütlerde bütünleşmiş emekçi kitlesinin, siyasal ve ekonomik seçiminin çatışması başka şeydir. Daha deneyiminin başlangıç döneminde bulunan kitlelerin ayırım gücülüğü başka şey...

Gönül, tarihsel gelişimi yeniden yaşamadan, aynı deneyimlerden yararlanmayı ister. Ama, sosyal yapı ve ekonomik aşamalar, kendi akışı içinde, bizim istemlerimize göre değil, kendi doğrultularında gitmektedir. Ne yazık ki, çok zaman, teknolojik gelişmenin ürünlerinden yararlanmak adına, kendi değerlerimizi harcıyoruz. Konpüter kullanmak uğruna, hem ülkenin dövizlerini, hem de yüzlerce kişinin ekmeğini yok ediveriyoruz. Çok zaman sosyolojik olayların da fiziksel olgular gibi, kendi devinimini yapması gerektiğini unutup, en gelişmişlik biçimine göre değerlendirme yapıyoruz. Sonra da olay, kendi yargısını ortaya koyduğunda, yanılığımızın şaşkınlığıyla apışıp kalıyoruz.

Bu nedenle, kesin yerimizi almak, ekonomik ve siyasal seçimimizi bu yere göre yapmak zorundayız.

Yerimizi saptarken de, demokratik sosyalizm ile sosyal demokrasi arasındaki ayırımı, kendi özlemlerimize göre saptırmanın ne yeri ne gereği vardır.

Sosyal demokrasi, toplumsal yapıda bir yenileşme getirir. Doğru... Ama bu yenileşme hangi özlemler doğrultusunda olur? İşte, yanıtlanması gereken soru budur...

Sosyalizm egemenlik sorunudur. Sosyal demokrasi denge...

Ve sosyal demokrasi, köhne çapul birikiminin yerine, modern ve işlek birikimi getirir. **Sosyalizm, emekçi sınıfının katkısı oranında pay almasını ister. Sosyal demokrasi, dengeli bir üleşimin savunucusudur.** Denge toplumsal bilincin direncine göre bir tahtıravalli olabileceği gibi, basıncı hafifleten bir mançınık da olabilir. Kaldı ki, emekçi kitlesinin direnme bilinci yüksek olduğunda, tahtıravalli kaçınılmazdır. Olmadığı zaman ise, bütünleşme, mançığının desteğini, dengecinin hesapladığı yere sürmekten öteye gidemez.

O zaman da, **sosyal demokrasiyle bütünleşirken çok dikkatli olmak gerekir.** Çünkü sonra, bu bütünleşmenin karşılığında belki elit tabaka çok şey kazanacaktır. (Zaten sosyal demokrasi, elit tabakanın dengeciliğine ve

ölçümlerine dayanan bir sistemdir.) Ama, emekçi kitlesi, ekonomik seçimiyle, siyasal seçiminin çatışmasında yan tutuncaya, çok şeyler yitirebilir. İşin bu noktasında, **destekle, bütünleşmeyi birbirinden ayırmak gerekir.** Destek, belirli koşullar karşılığında sağlanan geçici güç katımıdır. Ve bu koşullar örgütler arasında karşılıklı anlaşmayı gerektirir. Öyle, herkesin kendi davulunu dövmesi gibi, bir yere kadar varım, sonra, sayım suyum yok, **olmaz...** Sağlam, güçlü örgütlerin aynı stratejide, hatta çok zaman aynı taktikte birleşmeleri mümkündür. Son seçimlerde Fransa'da olduğu gibi... Yoksa, **örgütsüz sağlanan her destek, bütünleşme yaratır.** Çünkü, örgüt disiplininin gerektirdiği kitlesel bağ yoktur. Ve bütünleşme, doğal sonuçlarını getirdiğinde, derenin ortasında at değiştirecek adam bulmanın güçlüğüne uğramak mümkündür.

Unutmamak gerekir ki, kitle ilk bilinçli davranışında, iktidar olmanın tadını alacaktır. Bunu pekiştirmek, geliştirmek ve kendine pay düşecek zamanı beklemek varken, yeniden serüvene girmek gibi göreceği bir davranışta bulunmasını ummak emekçi kitlesine haksızlık olur. Üstelik, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki Avrupa sosyal demokrasisi, dengeliğiyle, sosyalizmi bal gibi önlemiştir. Hem de, kendi uygulamasının sosyalizm olduğu yutturmacasıyla birlikte..

Şimdi, biz de onlar gibi olalım da, zararı yok yutturmaca olsun, denilebilir. Zaten ordaki yutturmacanın başarısı, üstelik emperyalistleşmiş bir kapitalizme sahip bulunması değil midir? **Oysa biz, sosyal demokrat bir sistemle, hem kapitalizmi modernleştirip, büyütmek, hem de emekçi kitlelere yeterince pay vermek zorundayız.** Bunun için de, ayrı bir sektör yaratıp, yan gelirler düzenlemek yollarını arayacağız. Eğer bunu gerçekleştirebilirsek, yıllar boyunca sürececek bir iktidarda, yorgunluğumuzu giderecek bir sol partinin olmasına da izin vereceğiz! Zaman zaman koalisyon ortağı, zaman zaman iç dinamizmi sağlayan unsur olarak.. Tıpkı, Fransa dışındaki sosyal demokrat ülkelerde olduğu gibi... Orda da, burjuvazi, bir kez olsun, siyasal egemenliği devretseydi sosyal demokratlara, öteki sol partilerin gelişmesini engellerdi! Ama, bunu düşünemeyip emekçileri hep kavgayla hak almaya alıştırdığından, artık trenleri kaçırmış bulunuyor. Oysa durum bizde öyle mi? Olmadığının kanıtı, en akli başında aydınlarımızla, en akli başında iş adamlarımızın aynı doğrultuda birleşivermelerinde yatmaktadır!

Kim ne derse desin, buraya değin olan olmuştur.

Zaten eleştirilse de, övülse de, ülke için derin bir nefes alınması sağlanmıştır, demek yerinde olur. Ama, önümüzde gerçekten güç dönemler vardır. Bir sosyal demokrat iktidara destek olacak ölçüde akıllı aydın da, iş adamı da çıkacaktır. Ama, destek olmayacak ölçüde akılsız olanları da bulunacaktır. Bunların gücü nedir? Ne yapabilirler? Daha şimdiden düşünüp, herkesin ister birey olsun ister örgüt, kendi politikasını çizmesinde yarar vardır. Destek, açıktan bütünleşmişcesine alkış çekmek olduğu

kadar, karşı güçlerle ortak kavga vermekle de mümkündür. Ne var ki, her tür davranışta da, kişinin ilkin neyi benimsediğini, neden öyle olması gerektiğini iyi saptaması gerekir.

Hiç kimsenin, demokratik sosyalizm görüntüsü altında, sosyal demokratizm yapmaya ya da bunun tersini uygulamaya hakkı olmamalıdır. Yeni bir kavram kargaşası, emekçi yığınlarının direncinde törpülemeler yapacağı ve zaten akıllı iş adamları da bunu istedikleri için, yarar sağlıyorum derken, zarar vermek durumuna düşülebilir.

Daha açık belirtmek gerekirse, kesin tutum takınmak için zaman geçmiş değildir. Hem o yanda, hem bu yanda olmak da mümkün değildir. Toplumun düşüncesine biçim vermek savında olanlarla, eylemini düzenlemekte görevli bulunanlar, özleriyle sözlerini bir tutmaya nice erken girişirlerse, onca iyi olur. Yoksa, bir bütünlük içinde, ayrı şarkı söylüyor görünmek, ilkin insanların kendi inançlarıyla ters düşmek olur.

Artık, ülkemizde de demokrasi olduğuna göre, aldanmamak da aldatmamak da tümünüzün üstüne düşen görevdir...

Bunun için ilkin kendi kendimize sormamız gerekir. Ben, düşünce ve eylemimle bir sosyal demokrat mıyım, yoksa demokratik sosyalist mi? Alacağınız yanıtı göre tutum ve davranışımızı ayarlamak gerekir. Yoksa, demokratik sosyalizm yapıyoruz diye, sosyal demokratizme demir atarız da, haberimiz olmaz.

The logo of TÜSTAV is a stylized, symmetrical emblem. It features a central vertical axis with a series of horizontal bars of varying lengths, creating a stepped, architectural appearance. The bars are centered and extend outwards from the vertical axis, with the longest bars at the base and the shortest at the top. The entire emblem is rendered in a light, semi-transparent grey color.

TÜSTAV

işçi örgütleri solculuk sosyalistlik

Evrensel değerdeki sözlüklerde, bir bilimde bir sistem meydana getiren ve inançların tümü diye tanımlanan «Öğreti» ye karşı olmanın; düşünlerin bilimini, kökenini ve doğasını inceleyen, bir sınıf ya da bireyin düşün karakteristiğinin biçimini araştıran, -daha kapsamlı deyimi ile eylemlerin katıldığı düşün sistemleri olarak belirlenen «İdeoloji» sözcüğüne saldırmanın; temel niteliği ileriye dönük devrimcilik olan solculuğu günah saymanın; A dan Z ye değin bozuk olan düzenin değişmesine karşı çıkan ve onun neyin karşılığı olduğu bilinen bekciliğini yapan sağcılık ayıbını övmenin; politikada başarı sağladığına ve halkın da bu yöntemlerle kandırılacağına inanıldığı bir ülkedeyiz hâlâ..

Bu ölçüde kaba aldatmacalarla bile yetinmeyen, türü bize özgü -ya da henüz bilgisizliğin karanlığında tutulan mutsuz ülkelerde rastlanan politika üstadlarının, en ileri ülkelerde ve en seçkinlerin katıldığı toplantılarda bile, huylarının depresmekte olduğu görülmektedir.

Gerçekten de, Pariste, oturdukları salonun pencerelerinden görünen Eifel Kulesine baka baka, dinleyicilerine saygısızlığın ya da kişiliklerini en kabaca sergilemenin şaşırtıcı örneklerini vererek «Pariste Eifel yoktur» dercesine «Türkiyede hiçbir basın ve düşün suçlusu, bilim adamı tutuklu değildir.» diyebilmektedirler.

Orada, bu gerçeklere aykırı sözleri belgelerle yalanlayan yabancılara bile, burada baş vurdukları yöntemleri uygulamaya çabalamaktadırlar..

Türkiyeye dönünce de, «Yahu sizin o kabaca yutturmacalarınıza kimse inanmadığı gibi, temsil ettiğiniz Türk Ulusunu da küçük düşürüyorsunuz..» diyen kişilik ve onur sahibi insanları ise: «Dışarıya jurnacı, dinsiz, komünist!» suçlamalarıyla karalamağa kalkışmaktadırlar.

Böylesine bir kavram kargaşası yaratarak asıl niyetlerini mskelemeye ve maskelerini indirmeye çalışanları da halkın gözünden düşürmeye çabalayanların etkilemekte olduğu bir ortamda; işçi örgütlerinin, emeğin gerçek karşılığını isteyen ve bunun sürekli güvencesi olacak bir düzen değişikliğini savunan uğraşlarını «Solculuk, Sosyalistlik» edebiyatıyla yafalamaya çalışmaktadırlar.

Gelişmiş ülkelerin ve az gelişmişlerden aklı başındakilerinin tümünün biricik çıkar yol saydıkları -çağımızın en insancıl sistemi- Özgürlükçü De-

mokratik Sosyalizmin kazandığı yaygınlığı ve kapitalizmin ana yurtlarında bile, her türlü diktaya karşı **panzehir** olarak nitelendiğine ilişkin söz ve **yayımları** görmezden gelerek ya da Türk Halkının bu gerçeği kavrayamadığını sanarak yapılan nişangâhsız atışların; ne ölçüde doğrulara aykırı olduğuna değinmek isterim.

Değil yalnızca komünizme, her türlü sola ve sosyalizme karşı savaşta öncülük eden Amerikanın **-Schumpeter, Rupert, Emerson, Seymour, Martin** gibi- en tanınmış Kapitalist Ekonomi yanlısı bilim adamları ve giderek **-Mc. Namara** gibi- en seçkin devlet adamlarının bile; Kapitalizmi ne ölçüde insanlık dışı **-Mc. Namara'nın deyimi ile GADDAR-** bulduklarını açıkça belirlemeliyiz. Ancak **sömürü ile yaşayabilen** kapitalizmin teneşir tahtasına yatırılması gününün çok yaklaştığını ve özellikle az gelişmiş ülkelerde öncelik kazanan sosyalizmi, hiçbir gücün önliyiyeceğini unutmamalıdır. Kitaplar hâlinde belgelenmiş görüşlerini bile yalanlamaya kalkışanların amaçlarının ve suçlamaya çabalamalarının anlamsızlığının, daha da kolayca açıklığa kavuşmasına hizmette bulunmaya çalışacağım.

Herşeyden önce **öğretileri, sistemleri ve sınıfsal ilişkileri** bilenler için, bir işçi örgütünü «**Solcusun, sosyalistsin!**» diye suçlamaya kalkışmanın; beni «**emekli albay, senatör**» diye suçlamaya kalkışmak kadar anlamsız olduğu kabul edilmelidir.

«İşçi örgütleri, elbette **solcu** olur, **sosyalist** olur.»

Özgürlükçü Demokratik Solun hızla geliştiği, sağcılığın da tüm bir itibar yitirmesi ile iflâs etmekte olduğu ve kapitalizmin ana yurdunda bile çürüğe çıktığı çağımızda, bu deyimlemenin yadırganacak bir yönü olamaz.

İşveren kapitalistlerin, işlerine gelen düzeni ve sistemi değiştirmek için tutucu-sağcı politikaları desteklemeleri nasıl doğalsa; onların karşısında bulunması gereken işçinin de **sosyalist** (emekten yana) eğilimli ve kendi yararına bir düzen değişikliği isteminde (solcu) olmasından daha doğal ne olabilir ki?..

İşçi örgütlerinin sağcı, işveren örgütlerinin **sosyalist** olması düşünülebilir mi?..

«**Solcu, sosyalist olmayan**» işçi örgütü istemek, «şekersiz tatlı ya da yoğurtsuz cacık» istemek gibi yabansı (garip) bir dilektir. Böyle bir dileği benimseyen işçi örgütü de, bataklığın kurutulmasına karşı çıkmış sıtma savaşçısına benzer.

Toplumumuzun henüz bu doğruları yeterince kavrayabilecek bir bilinçleme aşamasına ulaşamaması ve işçi örgütlerimizin de gerçekleri açıkça savunmaktan kaçınmaları nedeniyle, çabaların yanlış bir stratejiye dayandırılmakta olduğu gözden kaçmamaktadır. Şöyle ki :

İşçi Örgütlerimiz, çoğunlukla kurulu bozuk düzenin köklü değişiklikler yapılarak **çağdaşlaştırılması** ve işçilerin hak ve özgürlüklerine **sürekli güvenceler** sağlayacak nitelikler kazandırılmasına yönelik bir uğraş yerine; bu düzen içinde haklarının verilmesi ve çalışma koşullarının iyileştiril-

mesi için çalışmaktadırlar. Yani kurulu düzenden yana olanların tutumlarına **karşıtlık** yerine, onları fazlaca rahatsız etmeden, gidişin acımasız, koşullarında bir iyileştirme ile yetinir görünmektedirler.

Kısacası, «kurulu bozuk düzende köklü değişiklikler yapılarak tutucu egemen güçlerin rahatları fazlaca bozulmasın ama, bu düzenin yol açtığı haksızlıklara karşılık olarak bize verdikleri **FİTRE, SADAKA ve ZEKÂTI** artırınsınlar..» diyen bir tutum

Bunda, başlıca iki yanılğı ve yanlışlığın olduğu kanısındayım :

Bir : Bu bozuk düzen yaşatıldıkça, emeğe hakkını eksiksiz vermek, işçinin hak ve özgürlüklerine sürekli güvence sağlamak olanaksızdır.

İki : Bu tutumun, işçi haklarına karşı olanları zorlayıcı bir niteliği de yoktur.

Oysa işçi örgütlerinin, kurulu bozuk düzeni değiştirerek, gerçekten emekçiden yana **Demokratik Sosyalist** bir nitelik kazanmasını istemeleri hâlinde her ikisi de bugünkünden çok daha yararlı iki sonuç oluşturulabilir kanısındayım :

Birincisi : -İşçi mücadelesinin kesin sonuçlu başarıya ulaşması hâlinde- işçilerin de özlemini çektikleri, **çağımıza en uygun düzen** kurulması olanakları sağlanabilir.

İkincisi : -Düzeni çağdaşlaştırma amacı gerçekleştirilemeyecek olsa bile- kurulu düzene karşı sürdürülen tepkilerin azaltılması, düzen değişikliği istemlerinin yumuşatılması ya da «**isteklerimiz büyük ölçüde sağlanmıştır, radikal görüşleri öngören sertçe bir savaşıma zorunluluğu kalmamıştır.**» dedirtilerek işçi çoğunluğunun, rahatlarını kaçırarak tepkilerden alı konulmasını sağlayabilmek amacıyla, **düzenciler**, kendiliklerinden işçi isteklerini yerine getirme gerekliliğini duyabilirler. Kısaca ve açıkçası, işverenlerin -kurulu düzencilerin-, emeğe verilen karşılıkları artırma yolu ile işçilerin tepkilerini yatıştırma ve düzen değişikliği isteklerini yumuşatma yöntemini seçmeleri sağlanabilir.

Toplu sözleşmeler ve uygulanış koşulları da, böyle bir pazarlık ortamında daha olumlu sonuçlar getirir.

Özet olarak : İşçi Örgütleri «**solculuk-sosyalistlik**» suçlamalarına karşılık «**öyle değiliz**» savunması yerine, «**öyle olmamız, sınıfımızın, istemlerimizin ve devrimci niteliklerimizin gereğidir.**» demelidirler. Düzenin yaşatılmasına karşılık fitre-zekât-sadaka isteme savaşlarını da, düzende köklü değişiklikleri amaçlayan bir savaşıma dönüştürerek, **ya amaçlarına doğrudan ulaşmayı** ya da isteklerinin **düzencilerce-kendiliklerinden-** yerine getirilmesi yolunu açmalıdırlar.

EROL TOY — 1936 yılında Alaşehir (Manisa) da doğdu. 1952 - 64 arasında, İzmir'de, kol işçiliği, muhasebecilik, sigortacılık, askerlik, bankacılık yaptı.. Sonra, İstanbul'da görev aldığı sendikadan ayrılıp, 1968'den başlayarak salt yazıyı meslek edindi. 1968 yılında **Toprak Acıkınca'yı**, (Roman, 2 Cilt, Ararat Yayınevi.) yayımladı. 1969 yılında **Pir Sultan Abdal'ı**, (Halk Oyuncuları - Ankara) oynattı... 1970 de **Acı Para** adlı romanı yayınlanıp (May Yayınevi), **Parti Pehlivan'ı** oynattı. (Ocak Sahnesi - İstanbul.) 1971 de **Türk Gerilla Tarihi** adlı incelemesinin yanında, (Giray Yayınevi - İstanbul,) **Meddah** adlı oyunu sahnelendi. (**Erdoğan Akduman - ABS** - Ankara 1973 yılında ise, **Azap Ortakları**, (Roman 2 Cilt, May Yayınevi) ile **İmparator'u** (Roman May Yayınevi) yayınlarken, **İzmir'in İçinde**, (Asaf Çiyiltepe Sahnesi - Ankara,) ve **İpteki** (Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu - İstanbul) adlı oyunları sahnelendi.

imparator olayı

HAYAT HİKAYEM (*) de yayımlandı..

Değerli romancı ve araştırmacı Erol TOY'la, daha bu kitabın çıkarılacağı söylentilerinin ortalıkta dolaşmağa başladığı ilk günlerde konuştuk. Konumuz, onbinerlik altı baskıyı, çok kısa sürede tüketmek üzere bulunan **İMPARATOR** du elbette..

İMPARATOR kimdi?.. Ya da daha doğru bir deyişle, kimleri hangi çevrelerin temsilcilerini belirleyen bir simgeydi?.. Niçin yayınlanır yayınlanmaz bir olay niteliğini kazanmış ve tedirgin etmişti o bir takım çevrelerin temsilcilerini?.

Bu soruların doğru yanıtlarını verebilecek ve **İMPARATOR** konusundaki en gerçek açıklamaları yapabilecek kişinin, **yazarı** olduğuna inanıyorduk. Bu nedenle **YENİDÖNEM** adına konuştuk kendisiyle. Sorularımızın büyük bir okuyucu kitlesini ilgilendiren ilginç yanıtlarını, sayfalarımıza aktardık..

— Yaygın söylentiler, **İmparator'da çizdiğiniz tipin, Vehbi Koç olduğunu belirtiyor, ne dersiniz?**

— Ben, olmadığını biliyorum. Zaten, yaygın söylentilere eklenen yaygın bir kampanya ile sunulan bir anı kitabı da, bunun böyle olmadığı..

(*) **HAYAT HİKÂYEM**, Yazarı: **Vehbi KOÇ**, Yayın ve dağıtım biçimi belli değil. Geliri Türk Eğitim Vakfına bağışlanmış.

ğını yeterince kanıtladı sanıyorum... Ama yine de, dileyen karşılaştırır İmparator'la Hayat Hikâyemi..

— Öyleyse İmparator kimdir?

— Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, bozuk düzenden yararlanıp, ülkemizin tüm değerlerine el koyma kavgası veren işbirlikçi egemen sınıfın bir simgesi..

Başlangıçtan bu yana mı?

— Cumhuriyet, başlangıcında, ulusal bir tüccar sınıfı yaratmayı düşünmüştü. İzmir İktisat Kongresinin tutanakları, bunu belgelemeye yeterlidir. Ancak bu sınıf, ilk ağızda, umulanı vermediği için, devletçilik yöntemi ile kalkınma denendi. Ne var ki, bir kez ekonomik gücün ne olduğunu anlayan sınıfsal ögeler, tüm olumlu davranışları kemirip, kendi çıkarlarına alet etmeye başladılar. Ülkenin kalkınması için kurulan **Kamu İktisadi Kurumları**, kısa zamanda, zengin yaratan fabrikalar haline dönmüştü. Ve yaratılan zenginler, ilkin yönetilen durumda iken, para gücünün büyüdükçe artan basıncı sonucunda, giderek yönetime ortak olan ve hatta yöneten durumuna girdiler. İşte İmparator'daki tip, bu sınıfın tüm çelişki ve çatışmalarını kendinde toplayan bir simgedir.

— **Ulusal bir tüccar sınıfı, dediniz. Oysa, işbirlikçi egemen sınıfın simgelendiğini belirtiyorsunuz. Bu çelişkili değil mi?**

— Büyüyen kapital ulusal kalabilir mi? İlkin bu soruyu yanıtlamak gerekli. Elbette, araç çok zaman amacı aşar. Tüm ekonomisini azınlıklara kaptırmış bir imparatorluğun mirasçısıdır Cumhuriyet. Ve ister istemez, kuruluşunda tüccarsız kalınca, yaratmaya gidecektir. Elbette, kendi ekonomik görüşü açısından. Böyle olunca, tüccar kaçınılmaz olan dış ilişkilere saplanacak, sınıfsızlık yerine tüccarlaştırma egemen olacaktır. Öyle olunca da, yabancı sınai üretimin temsilciliğinden öteye geçmeyecektir, iç ekonomi.. Bu durum, sürekli bir korunumu gerektirecektir. Sürekli korunum ise, özel hafiye tutarak olmaz. Rejimin tartışılmasını ve değişikliğini önleyecek yasaların ve bu yasaları uygulayacak kolluk güçlerinin egemenliği ile olur' O zaman da, yaratılan, yaratana el koyacaktır. İşte, benim romanda vermek istediğim budur.

— **Bu durumda, Koç'un anılarının sunuluş kampanyasını doğal karşıyorsunuz?**

— Doğaldır... Her halde, benim romanım için böyle bir şey yapmalarını bekleyemezsiniz.. Çünkü, bu kampanya ile güdülen amaç başkadır.

— **Açıklar mısınız?**

— Bir; romanı yalanlamak.. İki; sınıfsal tutumlarını ve güçlerini isbatlamak.

— **Bunların, yararı ya da zararı var mı? Özellikle İmparator açısından?**

— Yararı var elbet... Bir kez, ortalıkta dolaşan dedi-koduları da yanlışlanmış oluyorlar. Asıl doğrusu budur, İmparator'un roman değerini artırıyorlar. Orda çizilen tipin ülkemiz gerçekleriyle tam uyuştuğunu isbat ediyorlar. Ve bence en önemlisi, romanın uydurma bir biyografik çalışma değil, yoğun bir emek ve sağlam bir düşünce yönteminin ürünü olduğunu açıklıyorlar ki, sağolsunlar! Ayrıca, kendileri açısından, böyle bir zamanda ticari başarı kazanmanın keyfini sürmek istiyor olabilirler. Başarılar dilerim.

— **Romanın adı, neden İmparator oldu?**

— Cumhuriyetin ellinci yılında yayımlanan bir roman, üstelik konu olarak egemen sınıfı alıyorsa, anlamını tam karşılayacak adların belki de ilk akla geleni olduğundan.

— **Kitabı yayımlarken, kısa zamanda böylesine yaygınlaşacağını umuyor muydunuz?**

— Doğrusunu söylemek gerekirse, evet...

— **Nasıl bu tahminde bulunabildiniz?**

— Açıklayayım; 1960 - 70 arasındaki gelişmeler, ülkemizde seçim bilincine sahip, sağlam bir okur kitlesi yarattı. Bu kitle, gerçekten bir değer taşıyan her yapıtı öylesine çabuk değerlendirip, benimsiyor ki, bilinçli çalışma onların sessiz ama sorumluluk yükleyen desteğiyle zaten güçleniyor. Bu konuda örnek vermeme isterseniz, yine en yakın olduğu için kendi kitabımı göstereceğim. Biliyorsunuz, Azap ortakları, sesli aydın azınlığının susku duvarıyla karşılaştı. Oysa, belirttiğim bilinçli okur, kısa zamanda birinci baskıyı tükenecek hale getirerek, beni destekledi. İmparatorun başarısı için ilkin onlara güvendim. Ama, Cumhuriyetin ellinci yılında, okuru ve yazarıyla, salt bununla yetinmek doğru muydu? 12 Mart öncesi ve sonrasında, ülkemiz ve toplumumuz üzerinde çok çeşitli oyunlar düzenleniyor ve sürdürülüyordu. Olayların içindekiler de, dışındakiler de çok zaman olanları şaşkınlıkla izliyorlardı. Oysa, düşünmesini ve değerlendirmesini bilenler için, birbirinden kopukmuş gibi görünen çok şey, ayrılmaz bir bütün halinde, birbiriyle bağlantılıydı. Birinin çıkıp, bu bağlantıları kurması ve sınıfsal tavrını alması gerekiyordu. Çünkü zaten 12 Mart sonrasında alınmış bir sınıfsal tavır vardı. Bu olguda, yer tutmak sorunu önemliydi. Ben ve seçim bilincine sahip okurlarım, böyle bir denemeye girişilebilir miydik? İşte tüm sorun burda toplanıyordu. Çünkü, Azap Ortakları gerçekten çok umut verici bir gelişmeyi açıklamıştı. Sessizliği kırıp geçmiş, kendilerinin aydın olduğunu ve kültür yaşamımıza yön vermek tekeline elinde tuttuklarını sananların; «Daha okuyamadık.» «Kardeşim sen de biraz kısa yaz..» «Bak çağdaş roman, şiire dönük ve kısacık...» Önerilerine bir şamar gibi inmişti. Üstelik, çağdaş roman hiç de öyle değildi.. Belirli nitelikleri vardı romanın. Toplumsal bir kesit ya da konu aldığı anda, belli boyutlara erişiyordu. Bireysel bir kesit ya da konu aldığı

mızın yapıtlarına değin, tümü bu genel ayırımın isbatı iken... Öyleyse, Azap Ortakları'nın ve öteki romanlarının bilinçli okur çevresini aşacak bir yöntem uygulamak gerekirdi. Üstelik, seçtiğim, daha doğrusu yazılmasını öne aldığım konu da böylesi bir yaygınlığı gerektiriyordu. Yani, bilinçli okuru düşüklüğüne uğratmayacak ölçüde bir hafifletme yapmak, ama aydın olmayı, dergi polemiklerinin çıkmasında bunalmak, gazete yazılarına dudak bükme ve bildikleri dillerdeki magazin edebiyatını bilgi sanmaktan öteye gidemeyenleri de sarsıp uyaracak bir dozu tutturmak gerekiyordu. Bunu yapınca, yaygınlıktan güven duymamak için hiç bir neden yoktu...

— Bununla edebiyattan belli ölçüde ödün verdiğinizi mi söylemek istiyorsunuz?

— Evet... Salt İmparator açısından baktığımız zaman bu böyledir... Ama, belki biliyorsunuz, ben çalışma yöntemimi ikili sürdürüyorum. Biri, romanlarda ve oyunlarda toplumumuzun tarihsel yapısını tartışarak aydınlatma çabası, biri de güncel sorunların yine o tarihsel yapıyla bağlantısını koparmadan açıklamasına yardımcı olma isteği... Daha açık söylemek gerekirse, bir toplum romanları dizisi, bir tip romanları dizisi... Ve bence Toprak Acıkınca ile Azap Ortakları, tarihsel bağın birer halkası olan zamanları alan toplum romanlarıdır. Acı Para ile İmparator ise, on romanda tamamlanacak bir çağdaş toplum toblosunun kesim kesim parçaları... Örneğin, Acı Para, montaj sektörünün acente-esnafı önünde bozguna uğrayan esnafın, ters bir yönelişle, toprağa saplanıp, tefeci elinde tükenişini konu ediniyordu. İmparator'u anlatmaya gerek yok. İşbirlikçi egemen sınıfın çıkmazını anlattığımı herkes biliyor.

— Sakıncası yoksa, öteki sekiz romanı açıklar mısınız?

— Hiç sakıncası yok... Toprak işgal etmek zorunda bırakılan köylüleri konu edinen (Son Seçim)'i, yakında yayımlayacağım. Sonra sırası belirsiz olarak, ötekilerin çalışmasına geçeceğim. (Gözbağı)'nda işçileri, (Kördüğüm)'de aydınları, (Hıyanet Çukuru)'nda gençliği, (İnanç Çıkması)'nda politikacıları, (Salıncaktakiler)'de memurları (Hacı Molla)'da din adamlarını ve (Paşa)'da askerleri işlemeyi düşünüyorum. Ve gerek (Acı Para)'nın, Gerek (İmparator)'un, asıl bu bütün içindeki yerlerini aldıklarında sağlam bir sanatsal yapıya kavuşacaklarından kuşum yok.

— Bu nedenle mi kısa, yoğun ve yalın yazdığınızı belirtmek istiyorsunuz?

— Nedenini açıkladığımı sanıyorum. Ve bu açıklama yüzünden, daha yoğun ve yalın çalışmadığımı belirliyorum. Çünkü öteki sekiz roman yayınlandığında, bu romanlarda biraz gevşek tutulmuş gibi gelen doku sıkışacak, bütünleşecek. Ancak, hiç kimse bir romancının tüm yapıtlarını okumak zorunda da değildir. Olmadığı için de, her roman, kendi yapısında bir bütünlük taşımakta, kişileri kendi içinde bir derinlik kazanmak-

da, belli sayfalara. Çağdaş roman denildiğinde akla gelebilecek, Gazap Üzümlerinden Don'a, Thibaut'lardan, Tütün'e ve tüm önemli romancılarıdır. Ne var ki, yazar da, aynı koşulla bağımlıdır. Özellikle kesimleri tiplendirirken, birbirine bağlanabilecek tipleri dilediği gibi belirlemekte özgürdür. Bu bağlantılı tipler, bir başka romanda, asıl kahraman haline gelebilirler. Tek tek bakıldığında, roman değerinde, belli bir düşüklük görünse bile, tümünde bu olmayacaktır. Çünkü, Acı Para ve İmparator olsun, Son Seçim ve ötekiler olsun, ekonomik ve sınıfsal romanın ilk örnekleridirler. Öyle oldukları için de, kendi çelişkileriyle birbirlerini tamamlayıp bütünleyeceklerdir.

— Ya aydın geçinenler için söyledikleriniz?

— Doğrudur. Bakınız, İmparator, bunun isbatıdır... Daha doğrusu, bir İmparator olayı varsa, salt toplumsal yapıyı yönetenlerle, yönettiklerini sananların niteliklerinin iyi incelenmiş olmasından vardır. Ve olay, bu nedenle varsayımlarını doğrulamıştır...

— Öteki romanlarınızın da aynı biçimde olay olacağını varsayar mısınız?

— Tümünün değil ama, isterseniz, hangilerinin olacağını şimdiden kestirmek mümkün...

— Açıklamak?

— Hele yazılmaları bitsin öyle..

— Birkaçım söylemez misiniz?

— Gözbağı, Kördüğüm, Hıyanet Çukuru ve İnanç Çıkmazı, yeter mi?

— Teşekkür ederim!..

TÜSTAV

tarih yineleniyor mu?

(II)

Şurada sizlere, bundan onüç yıl önce, 1961 yılı içinde, satırbaşları halinde tutulmuş bir gazetecinin notlarından bölümler aktaracağız. Bakalım bunları bir gözden geçirin, içlerinde anımsadıklarınız ve unuttuklarınız var mı?

- 2 Ocak 1961** — Cemal Gürsel Hükümeti, uygulanacak toprak reformu planının temel ilkelerini açıkladı.
- 5 Ocak 1961** — Hükümet, yeni bir kabinenin kurulabilmesi için istifa etti.
- 15 Ekim 1961** — Genel seçimler yapıldı, seçime katılma oranı yüzde 80'e yaklaştı.
- 17 Ekim 1961** — Belli olan sonuçlara göre hiç bir parti tek başına iktidar olamıyor.
- 18 Ekim 1961** — CHP'nin 173 milletvekiline karşı, Meclisi 156 milletvekiliyle girebilen «ikinci parti» AP, «CHP ile bir ortaklık hükümetine girmeyeceğini» açıkladı.
- 28 Ekim 1961** — AP listesinden Cumhuriyet Senatosuna seçilen Suat Hayri Ürgüplü, Senato Başkanlığına seçildi.
- 1 Kasım 1961** — CHP'li Fuat Sirmen, ancak dokuzuncu turdan sonra Millet Meclisi başkanı seçilebildi.
- 5 Kasım 1961** — CHP, «Hükümetin ya başında ya dışında olacağı» yolundaki kararını açıkladı.
- 10 Kasım 1961** — Cumhurbaşkanı Gürsel, CHP Genel Başkanı İnönü'yü, «hükümeti kurmakla» görevlendirdi.
- 15 Kasım 1961** — Adalet Partisi «CHP - AP ortaklık hükümeti» kurulmasına razı oldu.
- 18 Kasım 1961** — AP, İnönü Hükümetinde görev alacak 11 bakanını seçti.
- 19 Kasım 1961** — Türkiyede ilk kez bir «ortaklık hükümeti-koalisyon» CHP ile AP arasında kuruldu, hükümet üyeleri açıklandı.
- 2 Aralık 1961** — İnönünün başkanlığındaki CHP - AP ortaklık hükümeti 4'e karşı 269 oyla güven aldı.

Bölükbaşı, Alican ve ikisi AP'li 78 milletvekili çekimser kaldı. Güven oyu vermeyen dört üye ise YTP'li idi.

12 Aralık 1961 — AP ve YTP Grupları siyasi af için Mecliste harekete geçtiler.

23 Aralık 1961 — Milletvekili maaşlarına zam yapılması istendi.

Evet... Tarihten bir yaprak okudunuz. Şimdi bir de, ilk CHP - AP ortaklık hükümetinin kurulması öncesi ve sonrası günlerine ait şu notları gözden geçirelim :

«— Gürsel'in Cumhurbaşkanı olması Ürgüplü ve Sirmen'in Senato ve Meclis Başkanlıklarına seçilmesinden sonra sorun karma hükümetin kurulmasına gelip dayandı. Fakat halli en güç sorun da bu oldu.

Yeni Meclisin toplanmasından on gün sonra Gürsel, Parti liderlerini toplayarak, İnönü'yü Başbakanlığa atadığını açıkladı. İnönü'nün çalışmaları bir hafta sürdü. Sonunda AP, CHP ile işbirliği yapma kararı aldı, YTP ve CKMP ise muhalefette kaldılar.

Karma Hükümeti kurmaya karar veren AP ve CHP Grupları, 16 Kasım'da toplanarak ortak bir protokol hazırladılar. Bu protokolda yer alan belli başlı noktalar şunlar oldu :

«CHP ile AP günlerdenberi bir hükümet kurmak hususunda karşılaşılan güçlüklerle çare bulmak üzere bir karma hükümet kurmaya müştereken karar vermişlerdir.

«15 Ekim seçimleri sonuçlarına göre, Millet Meclisinde hiçbir siyasi parti tek başına çoğunluk sağlayamadığı için, birden çok partinin elbirliği ile hükümet teşkili, normal parlamenter ve demokratik rejimin tabii ve kaçınılmaz bir icabıdır.

«Memleketimizin bugün karşı karşıya bulunduğu iç ve dış şartların hiç vakit kaybetmeden istikrarlı ve güven verici bir hükümet kurulmasını zaruret haline getirdiği aşikardır.

«Vatandaşlar arasında iyi münasebetlerin hakim olması ve siyasi husumet fikrinin yerini, medeni bir siyaset anlayışına terketmesi suretiyle yurttaki huzurun kurulması bakımından da bir zaruret bulunduğu inancı, her iki partiye hakim olmuştur.

«Hükümetin kurulması ile fevkalade tedbirleri lüzumsuz kıla- cık bir huzur devri başlayacak ve Anayasanın hükümlerine uygun şekilde işleyen tarafsız bir idarenin nimetlerinden bütün vatandaşlarımız fark gözetilmeden faydalanacaklardır.

«Yakın geçmişin bütün yaralarını, insani duygular ve şefkat hisleriyle kapatmak yolunda her türlü gayret gösterilecektir.

«Bugün iktisadi hayatımızın içinde bulunduğu durgunluk, işsizlik ve sıkıntıları bir an evvel gidermenin çareleri aranacaktır.

«Yatırımların süratle artmasına imkân hazırlayacak iktisadî ve malî tedbirler alınacaktır.»

Bu protokolde daha bir hayli «... cektir,..... caktır»lı laf vardı ama, tümünü aktarmaya gerek yok.

Türkiyenin ilk karma hükümetinde, Başbakan İnönü'nün dışında 20 bakan vardı ve bunların 11'i AP li, 9'u CHP'li idi. Anımsayabilir misiniz o ilk karma hükümetteki bakanların kimler olduğunu? Biraz zor değil mi? O halde biz sıralayalım?

Başbakan Yardımcısı AP'li Akif İyidoğan'dı, Devlet Bakanı Necmi Ökten ve Nihat Su, İçişleri Bakanı Ahmet Şevket Topaloğlu, Ticaret Bakanı Ahmet İhsan Gürsan, Sağlık Bakanı Suat Seren, Tekel Bakanı Şevket Buladoğlu, Tarım Bakanı Cavit Oral, Ulaştırma Bakanı Cahit Akyar, Basın-Yayın Bakanı Kamuran Evliyaoğlu, İmar İskn Bakanı Muhittin Güven... Bu, Hükümetin AP takımıydı. AP'nin o zamanki Genel Başkanı Emekli Orgeneral Ragıp Gümüşpala hükümet dışında kalmıştı.

Hükümetin CHP takımı da, Başbakan İnönü dışında şöyle sıralanıyordu :

Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu, Adalet Bakanı Sahir Kurutluoğlu, Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar, Dışişleri Bakanı Selim Sarper, Maliye Bakanı Şefik İnan, Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu, Bayındırlık Bakanı Emin Paksüt, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş...

O ilk karma Hükümetten bugün ne İsmet İnönü' ne Turhan Feyzioğlu, ne İlhami Sancar, Hilmi İncesulu, Emin Paksüt, Sahir Kurutluoğlu, Fethi Çelikbaş CHP'dedir ne de hayatta olsalardı Selim Sarper, Şefik İnan CHP de kalırlardı.

O zaman da CHP li, bugün de CHP li olan bir tek Bülent Ecevitir o ilk karma hükümetten..

AP lilere gelince :

O ilk karma hükümetten sonra, başta Başbakan Yardımcısı Akif İyidoğan olmak üzere Necmi Ökten, Vahit Akyar, Kamuran Evliyaoğlu CHP ye transfer ettiler ve sonra da siyasî hayattan silinip gittilerdi. O zaman da AP li olan, bugün de AP politikasında halâ üst kademelerde görev gören tek AP li de Ahmet Topaloğlu'dur. Gerisi ya silindi, ya da unutuldu gitti.

Türkiye'deki demokrasi denemesinin bu ilk karma hükümetinin ömrü, aradaki 22 Şubat 1962 silâhlı ayaklanma girişimini de geride bıraktıktan sonra, Demokrat Partililerin affının sağlanması konusundaki çekişmeler yüzünden altı ay dayanabildikten sonra tamamlandı ve bittiydi...

Bu günlerde yeni ortaklık hükümetlerinin iş başına gelmesi söz konusu olduğu için, tarih yinelenecek mi, yenilenecek mi diye bütün bu hatırlatmaları yaptık. Bakalım, önümüzdeki günler ne gösterir? Bekleyelim, göreceğiz...

ulusal yüz karamız

Yabancı ülkelerdeki işçilerimizin içine düşürüldükleri durum, hiç kuşkusuz **Ulusal bir yüz karasıdır**. İvedi ve köklü tedbirlerle, bu çok ciddi soruna çözüm bulmak gerekir.

Bugün karşılaştığımız durum, 965 lerden bu yana, sorumsuz iktidarların davranışlarının doğal sonucudur. Bir mal alış-verişi yapılırken bile, bir takım ön-koşullar pazarlık konusu edilir. Dış ülkelere saldıığımız memleket çocuklarını, hiçbir güvenceye bağlamaksızın **Avrupa Kapitalizmi** nin insafına terketmiş olmamız, bu sorumsuzluğun en tipik örneğidir.

Caf caflı demeçler atarak, işçilerimizin sorunlarını çâzûme bağlamak üzere —aşlında ise turistik amaçlarla— gezilere çıkan bakanlarımızın yüzgeri edilmeleri, Cumhurbaşkanlarımızı bile aracı olarak öne sürmeleri de, **ulusal yüz karamız** ın bir baş yönüdür.

Bu sorunu ve çarelerini yıllardır dile getirmiyen kalmadı ama, kös dinleyenlere anlatmak olanağı bulunamadı bir türlü.. Örneğin, 1971 yılı Bütçesi Cumhuriyet Senatosunda görüşülürken, Millî Birlik Gurubu adına yapılan (20 dakika ile sınırlı) eleştirileri ve zamanın bakanlarının cevaplarını, konuyu nasıl anladıkları ya da anlamadıklarını, belgeleriyle kamu oyuna sunmakta yarar görüyoruz.

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt: 63-1, Tarih: 2.2.1971, 35. Birleşim, Sayfa: 179-217)

Millî Birlik Grupu adına yapılan konuşmada, özetle; AP Hükûmetlerinin ve de onlardan sonrakilerin, dışarıdaki işçilerimize "**altın yumurtlayan tavuk**" gözüyle baktıkları, yurda getirilen dövizlerin açık kapatma ya da **tekelci sermaye guruplarının** çıkarlarına tahsis edilmekle israf edildiği gerçeği saptanarak; her zaman ele geçmesi kolay olmayan böyle bir fırsatın kalkınma amacıyla kullanılması ve yeni iş alanları açmak için **yurt yüzeyine yaygın, irili-ufaklı üretken sanayi yatırımları** na yöneltilmesi ve sonuç olarak da işçilerimizin bu tesislere ortak edilmelerinin Devlet eliyle organizasyonunun sağlanması önerilmekte idi..

Ama zamanın iktidarlara ekonomik politikaları —daha doğrusu ciddi bir politikaları— olmadığı için, böylesine az bulunur bir fırsatı, kap-kaççı zihniyetleriyle ortak oldukları ya da hizmetlerinde buldukları **egemen guruplar** ın çıkarlarına terketmişlerdir. Ve böylelikle de, yapılan önerileri hiçbir zaman ciddiye almadıkları, kendi tutumlarının ise olumlu bir yanı bulunmadığı içindir ki, bugünkü duruma geldik.

Kendilerine deniliyordu ki :

«Dış ülkelere işçi göndermenin devamlı bir düzen olamayacağı, ileride bu çocuklarımıza ihtiyacımız olacağı, ayrıca işveren ülkelerinde çıkacak bir ekonomik kriz sonucunda işçilerimizin toplu olarak yurda dönmek zorunda kalabilecekleri unutulmamalıdır. İşte o zaman Türkiye’de çalışma hayatı allak bullak olur.»

Bu nedenle, M.B.G. olarak, nüfus artış hızının ekonomik gelişme hızı ile dengelenmesi, çeşitli reformların radikal bir tutumla gerçekleştirilmesi, gerek işçi dövizleri ve gerekse yerli öz kaynaklarımızın (S.S.K. nun kaynakları vb.) harekete geçirilerek hızlı ve dengeli bir Sanayileşme ve İstihdam politikası izlenmesi önerilmiştir.

Ayrıca: “Bu uyarımıza kulak asmazsanız Rejim elden gidiyor diye yakınmalarınız boşuna olur. Çağ ve yurt gerçeklerine dönülmediği ve Anayasa doğrultusunda köklü reform tedbirlerine başvurulmadığı sürece, sosyal kanunlar her yerde olduğu gibi, yurdumuzda da hükmünü icra edecektir. Bu içten uyarılarımızın doğru değerlendirilmesini umarız.” ...

12 Mart öncesindeki bu uyarılar kehânet değildi elbette. Olacaklar, artık bir görünen köy hâline gelmişti bile..

Tüm bunlara karşın, ulusun o dönemdeki kılavuzu olan AP nin Bakanları birer dâhi edâsiyle kürsülere gelerek :

.....“Derhal ifade edeyim ki, yurt dışından toptan dönüş bahis konusu olamaz. Bu, Avrupa’da ekonomik bir kriz değil, enflasyon demektir; her şeyin bitmesi demektir.” diyebilmişlerdir.

Böylesine gaflet ve dalâlet içindeki bir iktidarın Türkiye’imizi nereye götürmesini bekliyebilirdik?.. 1929-1932 Dünya Krizinden bile habersiz kişiler, devletin kaderine egemen oldukları sürece, düşürüldüğümüz karanlık günlerin daha beterlerinin ulusumuzu beklediğini söylemek de kâhinlik sayılmamalıdır.

Devletin “sahib-i aslisi” kendi kaderine el koymadıkça, geçici hükümetlerle, sağ koalisyonlarla birçok sorunlarımızdan yalnızca biri olan işçi sorunu na bile çözüm bulunamayacağının bilincine artık ulusca varılması en içten dileğimizdir.

YÜCEL YAYIN / DAĞITIM

MUSTAFA ŞAHİN ve ORT. KOLL. ŞTİ.

Cağaloğlu, Yerebatan Cad. 43/5

İSTANBUL

yeni bir dönem mi başlıyor?

11 Aralık 1973 tarihinde Türkiye Gazeteciler Sendikası Ankara Şubesi ile Ankara Sanat Tiyatrosu "**Basın ve Düşünce Özgürlüğü**" konusunda bir açık oturum düzenlediler. Açık oturuma katılanların sözlerinden daha çok, açık oturumu izleyenlerin durumu ilginçti sanırım. Konuşmaları izleyenler özgürlükle ilgili en önemsiz sözleri hemen alkışlıyorlar, söz-gelişi nükteli bir biçimde konuşan Fikret Otyam'ın alaylı yorumlarına hemen kakhahalarla gülüyorlardı. Heyecanlı, istekli ve enerji dolu bir topluluktu bu. En azından üç yıldan beri böyle bir açık oturumun özlemini duyanların oluşturduğu bir topluluk. Türkiye'de böyle bir açık oturumun özlemini duyanların oluşturduğu bir topluluk. Türkiye'de uzun zamandan beri ilk kez bir araya gelerek uzmanların düşünce özgürlüğü üzerindeki konuşmalarını kıvançla dinleyebildikleri için artık **yeni bir dönemin** başladığını mı müjdeliyordu acaba bu insanlar?

Ne denli gariptir ki Ankara Sanat Tiyatrosu'nda bu açık oturum yer ararken aşağı yukarı aynı konuda bir başka açık oturum da televizyonda yapılıyordu. O gün çıkan gazeteler televizyondaki yayının, **Birleşmiş Milletler Anayasasına** dayalı insan hakları ile ilgili bir belgesel program olduğunu belirtmişlerdi. Hem Birleşmiş Milletler Anayasasına dayalı insan haklarıyla ilgili görüşler beni doymayacağı, hem de konuşmacıları ekran yerine karşımda görmenin kıvançını duymak için Ankara Sanat Tiyatrosu'na gitmeyi yeğ tuttum. Fakat sonradan öğrendiğim kadarı televizyonda belgesel bir program değil, benim izlediğim açık oturumu biçim bakımından andıran bir açık oturum yayınlanmış. Son derece ölçülü sözlerin, sınırlı düşüncelerin yer aldığı, herkesin pek fazla konuşma olanağını bulamadığı bir TV açık oturumu olmuş bu. Bu ölçülü, bu sınırlı davranışlar ve "**insan hakları**" gibi derin ve önemli bir konuyu ancak yüzeyde kalan bir anlayışla ele alış acaba **yeni dönemin** henüz başlamadığını mı gösteriyordu?

Aradan bir iki gün geçti. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Cumhuriyet Halk Partisine ait bir telefonun **MİT**'e ait olduğu ve bu gizli kuruluşun söz konusu telefonu gizlice dinlediği iddiası ileriye atıldı. Aynı şekilde yine Ankara'da çıkan **Yeni Halkçı** adlı bir gazetede de Türkiye'de siyasal tutuklulara yapılan işkencelerle ilgili iddialara yer verildi. Bu gibi suçlamaların yapılabileceği bir ortama ancak **yeni bir dönemde** mi kavuştuk? Yoksa yeni dönem gerek telefon, gerekse işkence iddialarının

gerçek olup olmadığı açıklığa çıktığı, sorumlular cezalandırıldığı zaman mı başlayacaktır demeliyiz?

Brüksel'de yapılan NATO Bakanlar Konseyi toplantısına katılan Dışişleri Bakanımız yurda döndükten sonra **"Almanya'daki işçilerimiz için endişeye neden yok"** dedi. Dışişleri Bakanı, NATO Bakanlar Konseyinde Federal Almanya Dışişleri Bakanı ile görüşerek bu demeci verdi ve sözlerine şunları da ekledi: **"Şu anda Almanya'da çalışan işçilerimiz için endişe edilecek bir durum mevcut değildir. Petrol krizi sona erdiği takdirde, yeni işçi sevkiyatına da başlanacaktır."** Bazı yabancı radyo haberlerini dinleyenler Federal Almanya Dışişleri Bakanının bizimkine bu denli açık bir güvence vermediğini ileriye sürüyorlar. Gerçi konumuzun dışında ama, yine de merak ediyor insan Almanya'daki işçilerimizle ilgili olarak Dışişleri Bakanımızın söyledikleri ilerde gerçekleşecek mi diye. Yani, petrol buhranı geçerse oralardaki işçilerimiz rahat edecek mi? Ederler ya da etmezler — elbette gönül ister ki etsinler — ama gerçekte bizim için önemli olan bakanlarımızın yurt dışında alelacele dönüp, **"Hiç merak etmeyin, yine işçilerimizi Almanya'ya göndermeye devam edeceğiz"** anlamına gelen demeçler vermeleri yerine, **"Artık Türkiye itibarını kazanmıştır. En sağlam ve en işe yarar işçilerimizi yurt dışında göndermeyeceğiz. Türkiye'deki işsizlik sorununu çözümledik. İşçilerimiz bundan böyle yurt içinde Türk endüstrisine ve ekonomisine katkıda bulunacaklar ve uygar toplumlardaki gibi tüm sosyal haklarına sahip olarak çalışacaklar"** diye açıklamalarda bulunmalarıdır. İşte o zaman yeni bir dönemin başladığına emin olabiliriz, değil mi?

Söz Dışişleri Bakanımızdan açılmışken, kendisinin sayın eşinin balecilerle olan ilişkileri konusunda başkentimizde ortaya çıkan söylentiler üzerinde durmanın da yararlı olacağına inanıyoruz. Başında Dışişleri Bakanımızın eşinin de bulunduğu bir yardımsever dernek balecilerimizle anlaşarak Büyük Tiyatro'da özel bir bale gösterisi plânladılar. Fakat balecilerimiz bu özel gösteriden önce prova yapmak için boş bir salon arayıp durmuşlar. Anlatılanlara göre oradan oraya gönderilmişler. En sonunda hazırlık çalışmalarını yapamadıklarından ötürü de sahneye çıkmamışlar. Düşününüz bir kez, o gece özel bale gösterisini izlemek üzere Büyük Tiyatroya en yeni ve sık giysilerini sergilemek üzere gelen bayanlar ve eşleri, diplomatik sınıfın üyesi yabancılar ve elbette Dışişleri Bakanımızın eşi geri dönmek zorunda kaldılar. Söylentilere göre bu hanımefendi **"Ben bunu balecilerin yanına bırakmam"**, demiş. Belki de dememiştir. Ama acaba gerek o, gerekse baş sorumlular balecilerimizin en temel gereksinmesi olan boş bir çalışma salonunu bulamamaktan ötürü ne denli güçlükler içinde çalıştıklarını hiç düşündüler mi hiç? Eğer sadece bu noktayı düşünmüş olsalar bile, yine de yeni bir dönemin başladığını ileriye sürebilirdik. Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümünde gerekli yerlerde gerekli kişiler muhakkak ki Türk balesinin varoluşu üzerinde de

durdular ve bunu belgelerle de göstermekten kaçınmadılar. Ama bugüne dek bir boş çalışma salonu sağlanmamış olduğuna göre demek ki eski ve köhnemiş anlayış devam ediyor diye düşünmek zorundayız. O halde davetliler, konuklar bakan eşleri perde açılın diye daha çok bekleyecekler. Çünkü görünüşte her şey var gibi. Ama işin iç yüzü başka. Elbette bu durum yalnız balede böyle değil. Her alanda genellikle **temele** değil, **görünüşe** önem veriyoruz. Sonra da övgülerimizi ve kıvançlarımızı sadece görünüşler üzerine dayıyoruz. O halde **bazen** değil, **sık sık** perdelerin açılmama tehlikesi var.

Nihat Erim'in Kültür Bakanı **Talât Sait Halman** Varlık Dergisi'nin Aralık 1973 tarihli sayısında şöyle yazmış: "**1971 yılında Kültür Bakanlığı kuran bir başbakan, kendi Kültür Bakanı "Atatürkçü Kültür Devrimi" terimini kullandı diye asıl iktidar sahipleri tarafından — eski deyimle — "muaheze edilmiş", ödü patlamış, bu terimin kullanılmasını yasaklamıştı. Aynı yıl, memleketin kaderini elinde tutan iki üç kişiden biri, Atatürk Cumhuriyetinde askerî okullardan yetiştiğini unutmuş gibi, Kültür Bakanına "Türk ordusunun kültür faaliyetlerine ihtiyacı yoktur" diyebiliyordu. Aynı kudretli zat, «Bölge tiyatrolarını kurmayınız», diyordu ciddiyetle. Bölge ve bölücülük, aynı kökten — bölmek'ten — gelir. Bölge tiyatroları bölücülüğe yol açar.» Tüm bu anlayış gerilerde mi kaldı acaba? Gerçi bugün bir Kültür Bakanlığı yok ama, Kültür Müsteşarlığı yukardaki bir zamanların kudretli zatından daha olumlu bir anlayışla mı ele alıyor kültür sorunlarımızı? Bu müsteşarlığın davranışlarına bakarak yeni bir dönemin başladığını ileriye sürebiliyor muyuz?**

Bugünkü TRT'yi ele alalım. Geride bıraktığımız yıllarda çeşitli kişilerin radyoda ya da televizyonda konuşturulması, yapıtlarına yer verilmesi yasaktı. Bugün bu isimleri seyrek de olsa duymaya başladık aynı radyoda ve aynı televizyonda. Hemen **yeni dönemin** başladığını mı ileri sürelim? Eskiden bu isimleri yasaklayanlarla, şimdi onlara yer verenlerin **aynı sorumlu kişiler** olduklarını bilmem belirtmeye gerek var mı? O halde ortada olan ne? **Yeni bir dönem** mi? Yoksa "**Yeni bir dönem** gelir de, bizi beğenmezler belki. Biz şimdiden eskiden yasakladığımız bir iki isime yer verelim de, ne olur, ne olmaz" diye düşünenler mi?

Aralık ayının ortalarında Amerika Birleşik Devletleri'nin Temsilciler Meclisinde hükümet işleriyle ilgili komisyonu bir rapor yayınladı. Bu raporda Türkiye'nin Birleşik Amerika'ya Kore Savaşı dolayısıyla yaklaşık olarak 1 milyar 308 milyon Türk lirası **borcu** bulunduğunu belirtiyor. Kore savaşları sırasında Amerika'nın yaptığı lojistik yardım sonucunda bu miktara erişilmiş. Bugünkü genç kuşaklar arasında Kore savaşları sırasında daha doğmamış olan kimseler var. Onlar bilmez ama, biraz daha yaşlılar anımsıyacaktır, "**Birleşmiş Milletler idealleri**" ni korumak ve kurtarmak üzere özenle, dikkatle ve kıvançla Kore'ye askerlerimizi

göndermiş, kendilerini uzun törenlerle uğurlamıştık. Sonra neler oldu? Çarpışmalar, kahramanlıklar, ama en sonunda bir sürü Anadolu'lu ülkelerinden binlerce kilometre **uzakta**, amacı belli olmayan bir savaş sonucunda kara topraklara düştü. Meğer gerçek hedef "**Birleşmiş Milletler idealleri**" değil, bir iki büyük ülkenin arasındaki sorunların **çözümüne** hizmetmiş. Ne var ki Osmanlı İmparatorluğu zamanında olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde de başkalarının çıkar oyunlarına kurban vermekten kendimizi alamadık. Ama bu gerçeklere rağmen gözümüz açıldı mı? Artık ülkemizin çıkarlarından başkasına hizmet etmemeyi öğrenebildik mi? Amerika hem bizi **kullandı**, hem de şimdi **borçlu** duruma düştük. Lojistik yardım diye Kore'ye malzeme gönderen Amerikan şirketlerinin çıkarlarını gözetmemeyi bilen bir hükümet bu borcu geri çevirebilirse, **yeni bir dönemin** başladığını kabul edebilir miyiz?

Türkiye'de tedavisi mümkün olmadığından sağlık kurulunca yurt dışına gitmesi zorunlu görülen genç mühendis **Harun Karadeniz**'in İstanbul Emniyet Müdürlüğüne yaptığı pasaport istemi hiç bir gerekçe gösterilmeden reddedildi. Sağ kolunda, **habis tümör** teşhisi konan ve çeşitli uzmanlar yanında Haydarpaşa Nümune Hastanesi Sağlık Kurulunca da yaşayabilmesi için iki ay süre ile Londra'da tedavi edilmesine karar verilen **Harun Karadeniz** şimdi ne yapacak? Karadeniz öğrenci olaylarına adı karıştığı iddiası ile bir süre tutuklanmış, fakat daha sonra serbest bırakılmıştı. Bu arada 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi yetkisizlik kararı aldı. Hakkında hiç bir hüküm kararı bulunmayan bu genç mühendis için 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi 5 Aralık 1973 tarihinde yurt dışına çıkmasında bir sakınca **olmadığını belirtti**. Buna rağmen İstanbul Emniyet Müdürlüğü hiç bir gerekçe göstermeden **Karadeniz'e** pasaport vermiyor. Aleyhinde bir mahkeme kararı bulunmayan hasta bir genci neden göstermeden yurt dışına bırakmayan anlayış acaba ne gibi **dönemin** koşullarına uymaktadır?

Cumhurbaşkanı **Çetin Altan**'ı affetti. Çetin Altan bir başka suçtan yeniden **hüküm** giydi. **İlhami Soysal** mahkeme mahkeme süründü, içeri girdi ve çıktı. Arkasından Yargıtay kararı ile tekrar **içeri** dönecek. **Yeni Halkçı** adlı Ankara gazetesinde çalışanlar ölümle **tehdit** edildiler. Pahalılık önlenemiyor. 40'dan fazla tutuklu yakını 4. Kolordu Komutanlığına bağlı Ankara'daki cezaevlerinin doktoru Yüzbaşı **Metin Denli**'yi şikâyet etti. Türkiye Barolar Birliği, Avukat **Doğan Tanyer**'e görevi başında iken hakaret eden Binbaşı **Ayhan Kutluer** hakkında gerekli soruşturmanın yapılması için Millî Savunma Bakanlığına başvurdu. Öğretmen kıyımı devam ediyor.

Ve daha bir sürü sorun, iddia ve gerçek. Yukarda ancak gözümüze çarpanları sıralayabildik. Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu durumun köklerinde yatan sorunların üzerine bu örneklerle şöyle bir eğilebildi-

ğimizi bile sanmıyoruz. Ne olacak bunun sonu? Durumun değişebileceğini gösteren bir iki belirtinin bizi aldatmaması gerekiyor. Bu belirtileri küçümsemeyelim, ama eski dönemlerdeki koşulların değişmediğini ve ortadan kalkmadığını da unutmayalım. Bir zamanlar olumlu görüşlere ters düşenlerin, bugünkü iyimser hava içinde nasıl yer değiştirdiklerini gözden kaçırmayalım. Kışkırtıcıların eski dönemlerdeki taktiklerini bugün de kullanmalarına izin vermeyelim. Çünkü eğer bugün esen hava yeni bir dönemin müjdecisi olacaksa, bu fırsatı akılla kullanmaktan başka çıkar yol yoktur.

metin güven

Ölüme türküyle gidilir

-yiğit vietnam halkına-
barış geldi uslanmadım
mızrak yine elimde
uykusuz bir geceye
girer gibiyim/elim böğrümde
işler beynin o güzel vidası
halkın adını bil/yüreğin bilensin
sil korkuyu yüreğinden
adın dillensin/türkün söylensin
ölüm yaşamak ve yaşatmak içinse
bir kuş olur uçarız
ölüm halk içinse/kalbimizi çıkarır
bir çiçek gibi göğsümüze takarız
demir demirdir kan da kan
ama kan demir için akarsa
işte o zaman
göğse takılan çiçek de birdir
patlamaya hazır tüfek de
işler beynin o güzel vidası
mevsimi değildir
gezgin bir ölü gibi yaşamının
mevsimi değildir/sokaklarda elele
çocuklar gibi dolaşmanın.

ekonomik rapor

ekim 1973 sonu itibariyle türk ekonomisinin genel görünümü

Geride bıraktığımız 1973 yılının Genel Ekonomik Görünümünü vermeye çalışacağımız bu raporumuzda, Temel Ekonomik Göstergeleri sıralamadan önce, bir önemli noktayı ortaya koymak gerekiyor :

28 kasım 1973 günü Resmî Gazetede, Başbakan Naim TALU'nun imzası ile bir karar yayınlandı. Bu karara göre: «**Mevduat munzam karşılıkları % 5 oranında, Merkez Bankası reeskont hadleri de % 1 oranında artırılmıştır.**» Kararın gerekçesi, piyasadaki para arzını daraltmak ve ekonomiye zarar vermesini önlemektir.

Bir ay önce yaptığı basın toplantısında, Türk Ekonomisinin fiyat artışlarından başka bir problemi olmadığını söyleyen ve bunun da hızlı bir kalkınmanın sonucu olduğunu açıklıyan Sayın Başbakan; bir ay sonra bu gelişen ekonominin musluklarını kapatıyor.

Evet kanımızca, 28 kasım günlü karar bir **iflâsın** açık belgesidir. Hem de nasıl bir iflâs!...

Milli Gelir Ne Oldu?

1973 yılı kasım tahminlerine göre, (G.S.M.H.) % 6.2 oranında ve plân hedeflerinin altında bir artış göstermiştir. Hedefin altında kalışta temel faktör, **Tarım Kesiminde** ortaya çıkan % 9 oranındaki gerilemedir. Kuraklık -Tarımın bugün bile kesenkes hava şartlarına bağlı olması-, ekonomimizi bir kez daha dar boğazlara itelemektedir.

Sanayi Kesimine gelince.. Bu kesimde ancak beklenen kadar, yani % 12.9 oranında bir artış görülmüş bulunuyor. Eğer dış âlem faktör gelirleri -yani işçilerimizde olmasaydı, büyüme hızının çok daha büyük bir düzeyde kalabileceği, somut bir gerçek olarak ortadadır.

Evet gerçi (G.S.M.H.) da % 6.2 lik bir artış görülmektedir. Ama bundan, nüfusun % 3 oranındaki büyüme hızı düşülecek olursa, gerçek büyümenin % 3.2 dolayında kaldığı da kendiliğinden ortaya çıkar. % 3.2 lik bir büyüme hızı ise, ülkenin artık geleneksel büyüme hızı olarak kabul edilen % 5 oranının bile altındadır.

Yatırımlar

Yatırımlar konusunda söylenecek pek çok şey vardır. Kamu Kesiminde, 1972 yılında, **İstikrar Politikası** uğruna bütçedeki Yatırım Harcamala-

rı feda edilmiş ve 1971 yılına göre, yatırımlarda % 12 oranında bir gerileme olmuştur. 1973 yılında ise, Kamu Yatırımları 1972 ye göre yaklaşık % 20 dolayında bir gerileme göstermektedir.

Bu ihmallerin doğal sonucu olarak, toplum için temel ara malı ve nihâi mal üretmekte olan **İktisadî Devlet Teşekkülleri**, piyasadaki talepleri karşılıyamaz duruma düşürülmüşler. Karaborsanın cirit attığı bir ortamda, -kullandıkları ana ham maddelerin dış ekonomilerde pahalılaşması nedeniyle de- ürettiklerine zam yapılması kaçınılmazlaşmış ve giderek halkın **korkulu rüyası** haline getirilmişlerdir.

Özel Kesim yatırımlarının ise, ipelik ve dokuma alanına yığıldığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra ve özellikle son aylarda, Yabancı Sermaye ile iki Dev Holdingin **lâstik, motor, dişli kutusu** ve bahçe tipi **traktör** dallarında yatırım yaptığını ve bu yabancı sermayenin de **Alman menşeli** olduğunu görüyoruz.

İşin bir başka ilginç ve gerçek yönü de, son iki yıl içinde Özel Kesim yatırımlarındaki hızlı artıştır.. Bu dönemde hızlı artış gösteren öteki faktörler ise, **fiyatlar ve para arzıdır**. İç ve dış fiyatların hızla yükseldiği, Merkez Bankasının reeskont hadlerinin ve faiz oranlarının aralıklarla artırıldığı bir dönemde, özel kesim yatırımlarındaki hızlı artışın nedenini anlamak oldukça güç...

Yurt severlik mi?..

Oysa bu gelişimi açıklayacak, sübjektif olmayan daha göstergeler var.. Örneğin, finansman kaynaklarına bakmak. «**Enflasyon ile finansman**..» İşte hızlı yatırımların temelindeki neden.. Ucuz ve zahmetsiz...

Belgesi mi?..

Merkez Bankasının son iki yılda artış gösteren özellikle orta vadeli kredileri ile ticarî kredilerinin ve öteki parasal gelişimlerin yarattığı **Enflasyonist Baskı** dolayısıyla alınan (28 Kasım tarihli karar)...

Krediler

1973 yılının ilk dokuz aylık döneminde, banka kredileri % 19 oranında bir artış ile, son yılların en yüksek noktasına ulaşmıştır. Aynı şekilde Merkez Bankası kredileri de % 18 gibi yüksek bir artış göstererek 22 milyara ulaşmıştır. Oysaki Merkez Bankasının kredileri, yılın ilk altı aylık döneminde normal bir gelişim göstermişti. Raslantı mıdır bilinmez, İstanbulda **likidite darlığı** şikâyetlerinin hemen ardından, Merkez Bankası kredilerinde âni sıçramalar olmuştur. Dikkati çeken bir başka nokta da, bankalarca açılan kredilerin büyük bir kısmının Merkez Bankası kaynakları ile finansmanı yoluna gidilmiş olması...

Dış Ticaret

Tek olumlu gelişme gösteren kalem, şu sıralarda yüzlerine ekmek

kapıları kapatılmakta olan işçilerimizin gönderdikleri dövizler olmuştur. İşçi dövizleri, ekim 1973 sonu itibariyle bir milyar doları aşmış ve Dış Ticaret dengemizdeki açığı kapatmıştır.

İthalattaki hızlı gelişmeye, dış ekonomilerdeki fiyat artışları da eklenince, ekim ayı sonunda, yıllık programda öngörülen 1.650 milyon dolarlık seviye aşılmıştır. Görünen odur ki, ithalât yıl sonunda 2 milyar dolara ulaşacaktır.

Toplam ithalâtın % 50'ye yakın bir kısmı **yatırım maddeleri** ithalâtına, % 45'i ise **ham madde** ithalâtına yöneliktir. Maddeler itibariyle **sanayi mamulleri** % 30 oranında artış gösterirken, miktar olarak artış yalnızca % 5 dolayında kalmıştır.

Bu da, ithalâtın bu denli büyümesini yeterince açıklamaktadır sanırız.

İhracatımızda da aynı yönde bir gelişme olmuş; özellikle dış piyasalarda **pamuk, zeytin yağı v.b.** bizim geleneksel ürünlerimizin fiyatlarının artması sonucu, toplam ihracatımızda % 50 oranında artış gerçekleşmiş ve ihracat gelirlerimiz 950 milyon dolara ulaşmıştır. Sanayi ürünleri ihracatımızdaki net artış (miktar olarak) % 10 olmuştur. Ekim sonu itibariyle İthalât-İhracat arasındaki açık 700 milyon dolara ulaşmıştır ki, bu, son yılların en büyük **Dış Ticaret Açığı**'dır. Ne var ki, dış denge de, İşçi Döviz Gelirleri bu açığı kapattığı gibi, bizi fazla verir duruma da getirmektedir.

Dış dengede görülen bu gelişmeler sonucu, **Döviz Rezervlerimiz**, ekim ayı sonunda 2 milyar dolara varmış bulunmaktadır.

Fiyatlar

Ekim ayı sonuna göre, **toptan fiyatları** % 22 oranında artmıştır. Bu oran, yaşadığımız son iki yıldaki artışların çok çok üzerindedir. Örneğin, 1971 yılının aynı dönemindeki artış % 17 ve 1972 de ise % 10.5 idi.

Böylece, Türk Ekonomisinde devalüasyonun yapıldığı 1970 ağustosundan 1973 ekim sonuna dek % 80 oranında bir fiyat artışı ortaya çıkıyordu.

Bir Başbakan, çeşitli nedenlerle fiyatların artışı konusunda yanılabilir belki.. Ama bir **Ekonomistin** bu denli yanılması, pek akla yatkın değildir kanımızca.. Sayın Naim TALU, 1973 yılında fiyatların % 8 seviyesinde tutulacağını, olsa olsa % 10 dolaylarına çıkabileceğini söylüyordu. Oysaki onuncu ay sonunda fiyatlardaki artış % 22 olmuş ve -ne yazık ki- Sayın TALU'nun yanılma oranı % 120'ye ulaşmıştı.

Fiyatlar konusunda fazla söz söylemeğe de gerek yok sanırız. Halk, bu sorunu çok iyi biliyor, anlıyor.. Örneğin, Ankara geçinme endeksinin % 15, İstanbulunkinin ise % 16.5 arttığını söyleyen ilgililere kuşku ile bakıyor ve «**Sen bir de manavı, bakkalı, kasabı gör!**» diye dudak büküyor.

Haklı da.. Çünkü Ticaret Bakanlığının yayınladığı endeksler, halâ 1938 yılındaki düzenlemelere göre yürütülmekte...

1970 ağustosundan bu yana, yani 38 ayda, fiyatlar % 80 oranında artmış... bu durum da her ay, ortalama % 2'lik bir artış olmuş... ne önemi var?..

Sayın TALU, Ticaret Bakanı iken hazırladığı bir raporda: «**Türk Ekonomisinin, fiyat artışlarından başka bir problemi bulunmadığını**» açıklamaktaydı. Bildiğimiz kadarıyla, **piyasa mekanizmasının** olduğu ekonomilerde temel rolü fiyatlar oynar. Fiyatlar, gerek mal, gerek emek ve gerekse sermaye piyasasındaki hakim faktördür. O kadar ki, ekonominin temel işleyişini, yani kaynak dağılımını fiyat mekanizması tayin eder. Kısacası, kapitalist ekonomilerin temel göstergesidir fiyatlar..

Türk Ekonomisi plânlı bir ekonomi değildir. Bu, özellikle son yıllarda ispatlanmıştır.. Hele Merkezi Plânlı bir ekonomi hiç değildir... Tanımına göre **Karma Ekonomi**'dir. Ama son yıllarda, Kamu Sektörünün ekonomimizdeki payı % 20 dolaylarına inmiş bulunmaktadır. Böylelikle cârî fiyatlarla 291 milyarlık bir hâsılaya sahip Türk Ekonomisinin işleyişi, Özel Kesimin ferasetine terk edilmiştir.

Piyasa mekanizması tüm hükümünü icra tmekte, bu tür işleyişin temel göstergesi **fiyatlar** mal piyasasında % 80'e varan artışlar göstermekte; ama buna karşılık emek fiyatları aynı dönemde reel olarak % 10 oranında gerilemekte...

«**Sermayenin Birikim Fiyatı**»; yükselen mal fiyatları, düşük emek fiyatı ve tekeller nedeniyle, giderek ucuzluyor. Ekonominin kaynakları, yüksek fiyatların ve dolayısıyla yüksek kâr oranlarının olduğu kesimlere yöneliyor; Plân tercihlerinin bırakılmasına yol açıyor. Bu işleyişi, hep fiyatlardaki gelişmeler belirliyor.

Sonuç

Sayın TALU'nun basite indirgediği **fiyat problemi**, böyle tüm ekonomik işleyişi içeren bir problem işte..

Evet! Fiyat artışlarını isteyen, bilerek sebep olan ve özleyen kimse-ler de var. Ama kırk milyona tercih edilemeyecek kadar az... Hem bu kişilere pek güvenmemek de gerekli. Sıkıştıklarında : «**Biz arz ve talep kanununu uyguluyorduk...**» deyiverirler yetkililer karşısında.

İşte 1973 yılının ilk on aylık göstergeleri... Rakamlarıyla, yöneticileri - etkileycileriyle, Kamu ve Özel kesimiyle... Bizi bir yerde karamsarlığa düşürüyor bu tablo. Ama bir yerde de sevindirici sonuçlarını görüyoruz bu tablonun..

Oy kullanma çağındaki 3.5 milyon vatandaş var bu tabloyu gören, anlayan, çözümleyen.. 185 milletvekili gönderdiler Ankara'ya, bu tablonun temelinde yatan **yanlış** düzeltmeleri için.

kaos ya da gerçek anarşi

Alman Hükümetinin aldığı son karar, ülkemizde çeşitli çevrelerde değişik yorumlara yol açtı.. Bu yorumların en enteresanı, sanırız Sayın Ertuğrul SOYSAL'a ait :

«Almanya bizden işçi almaz ve orada çalışanları da geri göndermeğe kalkarsa; biz de bundan sonra Almanya'dan mal almamız...» buyuruyorlar..

Sayın SOYSAL'ın, hangi mantık zinciri içinde bu sözleri söylediğini kesin olarak bilemeyiz. Olabilir ki, Alman Büyükelçisinin Ankara'daki basın toplantısında yer alan : «Türkiye için önemli olan, işgücünü kendi ülkesinde istihdam etmesidir...» gibilerden sözlerine karşılıktır. Belki de, son dört yıl içinde yatırımları aksatılarak ya da hiç yapılmıyarak, kasten alanı daraltılan **Kamu Kesimi**'nde, geri gelecek işsizlere istihdam olanağı bulunamayacağı ve bu nedenle de son yıllarda büyük yatırımlar (!) yaptığı - Demirel'in deyişiyle Türkiye'ye bir Türkiye daha kattığı - öne sürülen **Özel Kesimin sırtına yükleneyeceği telâşından** ileri gelmiş olabilir..

Önümüzdeki günler, yukarıdaki görüşümüzün, Özel Kesimin telâşının gerçek nedeni olup olmadığı konusunda açıklık getirecektir kuşkusuz.

Ama reddedilmesi olanaksız bir başka gerçek de, sanırız şu olsa gerek:

Almanya'dan yalnızca mal almıyoruz. Aynı zamanda satıyoruz da... Pazar'ın ne demek olduğunu, ihracattan elde ettikleri **Vergi İadesi** nedeniyle Sayın SOYSAL, bizlerden çok daha iyi bilir elbette ki...

Enerji Sorunu, İşçi Sorunu, devamlı artış gösteren ithalâtın giderek pahalılaşması sorunu; artık bir takım **Temel Sorun**'ların aydınlığa kavuşturulmasında etkili olmaya başlayacaktır sanıyoruz. Bunu, bir dergiye verdiği yanıtta Korkut BORATAV şöyle ifade ediyor :

«Geri kalmışlığın çağımızdaki temel ölçüsü dışa bağımlılıktır. Dışa bağımlılık demiyorum... Yani uluslar arası ticaretin ve karşılıklı ekonomik ilişkilerin zorunlu varlığından değil; bir bağımlılık ilişkisinden -Türkiye'den söz ettiğimize göre- gelişmiş kapitalist ülkelere karşı, eşit olmayan bir ekonomik ilişkiler sisteminden bahsediyorum. 1973 Türkiyesi, bu bakımdan bağımlı ve ana ölçüt açısından geri kalmış bir ekonomidir. Bugün Türk Ekonomisinin seyrini, geleceğini ve kaderini belirliyen temel kararların pek çoğu, bizim dışımızda, BONN'da, BRÜKSEL'de, WASHINGTON'da alınmaktadır... Ve bu türden ilişkilerin etkilerinin tümü dıştan içe doğrudur, tek yönlüdür ve bu yüzden bağımlılık ilişkileridir.»

Son üç yıl içinde, üretimde ve dağıtımda yüksek kâr oranları ile çalışacaksınız.. Sermaye birikimini çok düşük mâliyetle, enflasyonla finanse edeceksiniz.. Devlet geri çekilip size alanı boş bırakacak, hatta destekliyecek... Sonra bağımlı olduğunuz ekonomiler, kendi çarpıklıklarına çeki düzen vermek için sizi: «Haydi artık kendin yürü!» diye bırakıverince; bizzat kendiniz dışında suçlular arama telâşına kapılacaksınız..

Olmaz böyle şey. Yapamıyorsanız, bırakın yapmak isteyenler yap-sın!.. Taliplisi var... Hem de sermaye gücü ile değil halkın gücü ile yapmak istiyor. Doğrusu da bu.. Bozuk olan üretim yapısını, onun parasını toplama alışkanlığındaki sermaye düzeltmez. Ama düzeltmek isteyenlerin -talip olanların- kaybedecek hiçbirşeyleri yok...

Gerçek anarşiyi, son üç yıl içinde yatanlar artık orta yerededir. Bu ekonomik anarşiyi düzeltmek isteyenler var.. Hem de yaratıcılar için ağır cezalar istemeksizin..

Yeter artık beyler, biraz da halka saygı!..

ahmet uysal

ben o türküyü unutamam

Ak günlerin umudunu dinliyorum
Bir demircinin örsünden
Bir emekçinin alın teri
İri güller gibi düşüyor toprağa
Binlerce elin sıcaklığı çanımda.
Bir omuz omzuma geliyor

Şili dağları, Neruda, Allende
Umutsuz komayan ölümler halklarını
Binlerce mil öteden canlı ve sıcak
Öyle yeni bir aşkı titriyor alınma
Kızan demirin içli türküsünden.

Öğrendi çok yanmış analar öfkeyi
Nâzım'dan beri hasreti ve işkenceyi de
Öğrendi «dünkü çocuk» olmayan oğullar
ölümle doğrulamayı kendilerini
Vardılar bir şiir ülkesine
Geri dönmediler inancın doruğundan.

Umutsa vurması demirin demire
Ben o türküyü unutamam...

türkiye öğretmenlerinin tarihsel örgütlenme süreci

Günümüzde Türkiye Öğretmenlerinin özlüksel, mesleksel ve örgütsel öncülüğünü «Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği», kısa adıyle TÖB-DER yürütmektedir. 12 Mart sonrasının ağır baskı ortamında ve binlerce öğretmenin tutuklandığı, işkence gördüğü, sürüldüğü, döğüldüğü ve işsiz bırakıldığı bir dönemde kurulan TÖB-DER, TÖS'ten aldığı devrimci birikim ve örgüt tecrübesiyle kıyılan öğretmenleri koruyucu kanatları arasına almış, ve bugün 350 şubesi, 40 bin üyesiyle demokratik bir baskı grubu olmuştur. TÖB-DER'in bu başarısı iki yıllık geçmişinin bir sonucu değıldir. Bu başarının dinamizmini Türkiye Öğretmenlerinin 60 yıllık örgütsel mücadelesi oluşturmaktadır. TÖB-DER'in temelinde TÖS vardır, TÖDMF vardır ve Kurtuluş Savaşının MUALİMLER CEMİYETİ vardır. Buna göre Türkiye Öğretmenlerinin örgütlenme sürecini tarihimizin akışı içinde ve sosyal patlamalarla uygun olarak İmparatorluk dönemi, Kurtuluş Savaşı dönemi, Cumhuriyet dönemi, 27 Mayıs dönemi ve 12 Mart dönemi olmak üzere beş bölümde inceleyeceğiz.

İmparatorluk Döneminde Öğretmen Örgütleri

Türk Öğretmenlerinin ilk toplu direnci II. Abdülhamit yönetimi sırasında ortaya çıkmıştır. Sekiz ay ücret alamayan öğretmenler, bir örgütün öncülüğü olmaksızın bir hafta süreyle BOYKOT yapmışlardır. Bu dönemde yer yer kendiliğinden gelme başka öğretmen hareketleri görülürse de herhangi bir örgüte rastlamıyoruz.

Türk Öğretmenlerinin kurduğu ilk örgüt MUALİMLER CEMİYETİ'dir. Birinci Dünya Savaşı yılları içinde İstanbul'da kurulan bu örgüt; Kuvayı Milliye'cilerle sıkı bir işbirliğine girmiş, Batı Anadolu da mukavemet cephelerinin kurulması, Anadolu'ya silâh kaçırılması ve millî hareketin aktif propogandayla desteklenmesi gibi etkin görevler başarmışlardır. 15 Mayıs 1919 da emperyalizmin maşası Yunan Krallığının İzmir'i işgal etmesi üzerine bir gün sonra İstanbul Sultan Ahmet Meydanında yapılan tarihi mitingi bu cemiyet düzenlemiştir.

Kurtuluş Savaşı Döneminde Öğretmen Örgütleri

Kurtuluş Savaşı sırasında yurdun çeşitli yerlerinde kurulan öğretmen derneklerini birleştirmek ve eylem birliğine sokmak için merkezi Ankara olmak üzere TÜRKİYE MUALİMLER VE MUALİMELER CE-

MİYETİ kurulmuştur. 7 Mayıs 1921 de kurulan bu CEMİYETİN ilk genel kurul toplantısını Mustafa Kemal'de izlemiştir. Tarihimizde ilk kez bir kadının da görev aldığı cemiyetin yayınlamış olduğu kuruluş bildirgesi "**Marksist muhtevalı**" olduğu için gerici çevrelerin saldırısına uğramış daha sonra da cemiyet kendiliğinden dağılmıştır. Çok kısa bir süre çaba gösterebilen cemiyet tüzüğü'nün 2. maddesinde amaçlar şöyle gösterilmektedir: "**Öğretmenlik mesleğini korumak, öğretmenlerin toplumsal durumlarını yükseltmek, bu amaca toplumsal ve bilimsel araçlarla ulaşmak.**" İşbirlikçi gerici çevrelerin saldırılarına hedef olan kuruluş bildirgesinden bir bölüm : "**Türkiyemiz bugün yirminci yüzyıl anlamında bir devrim mücadelesi içindedir. Türk tarihi öğretmenlerden harekâta geçmesini bekliyor. Devrimcilğe aykırı düşen ve ölüme mahkûm bütün geri ve batıl fikirleri devirmek ve bunun yerine millî şartlarla uyuşacak yeni fikirlerin egemen kılınmasını sağlamak için mücadeleye karar günüdür.**" ...

Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Örgütleri

Merkezi bir birlikten yoksun olmalarına karşın Cumhuriyet'in ilk yıllarında pekçok mahallî dernek kurulmuştur. Bu dernekler Atatürk Devrimlerinin siyasî ve kültürel propoganda merkezleri olarak önemli görevler üstlenmişlerdir. Çok partili düzeni getiren cemiyetler kanunundaki değişiklikten sonra yurdun her yerinde kurulan öğretmenler dernekleri merkezi Ankara'da bulunan **TÜRKİYE ÖĞRETMENLER DERNEKLERİ MİLLÎ FEDERASYONU (TÖDMF)** çevresinde federe olmuş böylece 1946 yılından itibaren öğretmenler yığın halinde örgütlenmişlerdir. Ne var ki TÖDMF bünyesinde bütün öğretmenleri toplamaktan öte bir tarihi görev üstlenememiş gerici baskı ve kısımlara karşı olumlu bir tavır takınamamıştır.

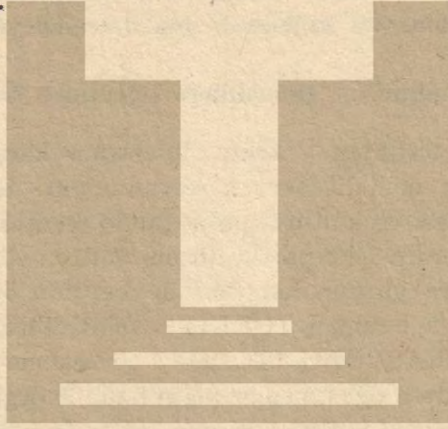
27 Mayıs Döneminde Öğretmen Örgütleri

TÖDMF'nin uyusuk tutumu 27 Mayıs Devriminden sonra birden değişmiştir. Örgütün her kademesini ele geçiren devrimci öğretmenler 1961 Anayasasının getirdiği sosyal hakların tanıtılması için çaba harcamışlar, Anayasanın halk oylamasından geçmesinde etkinlik göstermişlerdir. TÖDMF bu dönemde **Kırıkkale Yürüyüşü, Büyük Eğitim Mitingi** gibi eylemleriyle uyanık kamuoyunda taraftar toplamıştır.

TÖDMF'nin en büyük başarısı **TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI'Nı (TÖS)** kurmasıdır. TÖS kurulduktan kısa bir süre sonra 500 subeye ve 80 bin eylemli âyeye kavuşmuştur. Bu dönemin biricik öğretmen örgütü olan TÖS, Öğretmen Boykotu, Büyük Eğitim Mitingi gibi etkin eylemleri; bozuk düzene ve gerici eğitim sistemine karşı verdiği savaşıla, kamu personeli sendikalarının en etkinliğini olmuştur. TÖS'ün bu etkinliği 12 Mart sonrasının karanlık günlerine kadar sürmüştür.

12 Mart Döneminde Öğretmen Örgütleri

12 Mart sonrasında tarihin akışına ters olarak 1961 Anayasa'sı geriye doğru değiştirilmiş, özgürlükler kısıtlanmış; bu arada kamu personelinin sendikal hakları da yasaklanmıştır. Anayasa değişikliğiyle TÖS'ün kapanması üzerine, Türkiye Öğretmenleri tarihinden aldığı devrimci heyecan ve örgütlenme bilinciyle sorunlarına sahip çıkmasını bilmiş ve TÖB-DER'i kurmuştur. Bugün TÖB-DER 350 şubesi ve 40 bin üyesiyle kıyılan öğretmenin yanında geleceğin aydınlık Türkiye'si için tüm yurtseverlerle omuz omuza özlüksel, mesleksel, ve örgütsel öncülüğünü sürdürmekte ve bu yoldaki başarısını dost düşman herkese göstermektedir. 60 yıllık örgütsel mücadelenin tarihsel heyecanı ile, yurt gerçeklerinin şaşmaz doğrultusunda, Mustafa Kemal'in öğretmenleri TÖB-DER'i zafere götürmeye kararlıdır.

TÜSTAV

... Ben Konyalı bir işçiyim. En sevdiğim şey, halkla bütünleşmek öneriniz oldu. Başka yerleri bilmiyorum ama, burda halktan kopuk entellektüel, aristokrat kafalı yarı aydınlardan çektiğimiz kadar, başka şeyden zarar çekmedik...

Zeki OĞUZ

Filistin Devrimci Direniş Örgütlerinin ve zaman zaman diğer Arap Devletlerinin de katıldığı, **Petrol Ambargosu** biçiminde süregelen Arap - İsrail Savaşı bu kez darbesini dünya işçisine vurdu. Tüm emperyalist savaşlarda da böyle olmasına rağmen, şimdi baskı daha çok ağırlaştı. Enerji sıkıntısını bahane eden birçok **Uluslar arası dev şirket ve tröstler**, kuruluş yolunu işçiyi aç bırakmakta buldular. Emeginden başka satacak bir şeyi olmayan kişinin sokakta kalması, ekâbirlerce umursanmadı bile.

Şirketler tekelleşerek tüketim toplumları haline getirdikleri yığınlar baskı altına alırken, üretim artığı mallarına yeni pazarlar bulmak, geri bıraktığı ülkeleri daha çok sömürmek için savaşlar yaratırken, biz işçiler için tek bir şey var gündemde: **Birleşmek**.

Hiçbir sorun, bir başka sorundan soyutlanarak ortaya konamaz. Arap - İsrail Savaşı yüzünden Ford işçisinin, Hollanda işçilerinin, birçok makina sanayii işçilerinin başına gelenin aynısı biz Türk İşçileri için de geçerli. Almanya artık yabancı işçi istemiyor. Ordaki bilinçli işçileri de gönderebilir yakında.

Kısa süreli değil bu tehlike. Ve Kapitalist Sömürü devam ettikçe süregidecek. Ezilen yine biz işçiler olacağız. Patron, durumunu acık tehlike-de gördü mü, ilk işi ücretlerimizi kısmak, bizi kapısından kovmak olacak.

Hal böyle olunca tek bir öneri var ortaya konulacak: **«Tüm işçiler, namuslu aydınlar, köylüler, küçük esnaf ve memurlar, Dünya Patronluğuna karşı birleşiniz! Davranışımız günlük ekonomik kaygılar için değil, emekçinin siyasî iktidarı için olmalıdır. Değilse emperyalist, faşist yönetimler hep bizi ezecek.»**

Birleşmeliyiz işçi arkadaş. Savaşı kaybeden hep biz olmamak için, gerçekten bağımsız yurdumuz için, yarınki güzel günler için birleşelim.

— 0 —

«Gerçek halk temsilcilerini, sayfalarımızda bekliyoruz...» sözünüze güvenerek, bir köylü halk çocuğu olarak bu yazıyı size göndermek lüzumunu hissettim. Yayımlamak veya yayımlamamak size kalmış birşey. Devrimci uğraşınızda başarılar..

Devrim KARAASLAN

Devrimciler kendi partileri olmadan seçime gidildiğinde bir taktik görev gereği en ilerici partiyi destekliyebilirler. (Bu konu da tartışma götürüyor ya.) Fakat bu hiçbir zaman Devrimciler Sosyal Demokrat-

ların kuyrukçuluğunu yaparlar, onunla bütünleşirler, kendi partilerini kurmaya gerek görmezler demek değildir. CHP'li olmak isteyenlere şunu soracağım : CHP si kapitalizme karşı mıdır? Değil ise bu bozuk düzeni nasıl değiştirecek?

— 0 —

Size sunduğum yazıyı takdir edersiniz ki daktilom yok olduğu için yazdım. Yazımda imla, nokta, virgül hataları da vardır. Ben yazıyı ve okumayı kendi gayretimle öğrendim. Okul görmedim...

Osman SERTTAŞ

Şimdi elbette teknik ilerledi, Kayri milli sermayenin Kayri milli montajında yapılan motor kayri milli petrolle, Köylünün Hizmetine girdi sözde. Ama, bu Anadolu Halkını daha da Kulun Kulu yaptı. Toprağı olmayan köylü köyünden göç etmeye başladı büyük şehirlere. Göç bir yerde iş aramakla gün geçiren Köylünün çoru çoğu aç sefil kaldı. Bunun uyanışı için yazan kalemler susturuldu susmasa da zaten kim okuyordu ki. Bunları okuma olanaklarını çalmışlardı ilk önce. Kendi çocuklarını Amerikan Kolejlerinde okuturlar Atanın açtığı köy öğretmen okullarını kapayıp Enüsteye çevirdiler. Ardından komünis yuvası diye kapadılar ve Atalarının efendi dediği köylüyü köle ettiler...

TÜSTAV

bir çağın bitimi

Watergate olayları Amerikan tarihinde 1932 yılında Roosevelt'in seçimi ile başlayıp Richard Nixon'un birinci Başkanlık dönemi sonuna dek uzanan bir çağın sonunu belirlemektedir. Yeni Anlaşma'nın doğuşundan buyana, Cumhurbaşkanları Amerikan ulusunun önde gelen politika saptayıcısı ve aynı zamanda bu politikalara gerekçe olan değer ölçülerinin başlıca kaynağı olmuşlardır.

Bu durumu tehlikeli bulan çok kişi vardı. Örneğin 1954 yılında Will Herburg, şömine başı sohbetleri gibi yolların, Sezar benzeri bir Başkanın Kongreyi hesaba almadan davranabilmesine olanak sağlayacağını ve dolayısıyla A.B.D.'nin denetim ve denge sistemini bozacağını ileri sürmüştü.

Fakat Amerikan vatandaşlarının çoğunluğuna göre günümüz Başkanlarının bir tür dokunulmazlıkları vardı. Son birkaç on yılın ardarda gelen bunalımlarını atlatabilen tek kurumdu Başkanlık. Cumhurbaşkanları, uyguladıkları dış politikalar kötü sonuç verse bile, halktan geniş ölçüde destek görüyorlardı. Örneğin Domuz Körfezi fiyaskosundan sonra yurttaşların John F. Kennedy'nin çevresinde birleşmeleri gibi.

Ne varki, kamuoyu yoklamaları, Başkanın savaş açma yetkilerini kısma yolundaki Kongre çabaları ve Nixon'un dilediği harcamaları yapabileme isteklerinin mahkemelerde yenilgiye uğraması, artık Beyaz Saray'ın saygınlığında ve gücünde bir azalma olduğunu açıkça göstermektedir.

Bugün bir A.B.D. Başkanının, Kennedy'nin on yıl önce yaptığı gibi Berlin'e gidip, kentin kuşatılmış halkının yanında olduğunu haykırdığını düşünmek bile güçtür. Lyndon Johnson'un 1965-66 döneminde Kongreyi yarı kandırıp, yarı zorlayarak geçirmeyi başardığı yığınla medeni haklar yasaları gibi bir politik ustalık gösterisini, kolay kolay yakın gelecekte hiçbir Başkan tekrarlayamayacaktır. Ve gerçekte, Nixon'un, Başkanlığın işlevini sınırlandıracağı kaygısıyla 1960 seçim sahtekârlıklarının araştırılmasına izin vermemesi, Amerikan halkının Başkanlığın gücü konusundaki düşünceleri karşısında tümüyle modası geçmiş sayılabilir.

Watergate olayı, Vietnam savaşı ile bu savaşın tüm dehşeti ve 1960'ların iç karışıklıkları topluca, bu yokuş aşağı iniş sürecini hızlandırmıştır. Senato Komitesinin Nixon'a çıkardığı mahkeme çağrısı, vaktiyle Başkan Andrew Johnson'un dokunulmazlığının kaldırılması olayına denk bir durum pekâlâ yaratabilir. Bu keşmekeşten sonra halk, yaklaşık olarak kırk yıl boyunca Grant, Hayes ve Garfield gibi güçsüz Başkanlara oy vermişti.

Tuhaftır ki, şimdiki eğilime ve Senato soruşturmalarına olanak hazırlayan etken, Başkan Nixon'un parlak ilk dönemi de içinde olmak üzere, güçlü Başkanların yönetimleri sırasında kazanılan başarılarıdır. Bir politikacının Beyaz Saraya varabilmesi için geçmesi gereken süreç gözönünde tutulursa, günümüz Başkanlarının tümünün Watergate benzeri işlere bulaşık olduklarını baştan kabullenmek yanlış olmaz. Bu gibi yolsuzluklar, önceleri, bunalımlı anlarda kesin davranabilecek güçlü önderlere ulaşsa gerek duyulduğu için önemsenmemiş olabilir. Fakat Roosevelt'ten bu yana gelen Başkanlar, ana sorunlar karşısında, bu güç sorunları önceden - kestirilebilir ve çözümlenebilir boyutlara indirmeyi başarmışlardır. Böylece, güçlü önder gereksinmesi azalmış ve resmi yolsuzluklar artık halk tarafından hoşgörülmez olmuştur.

Watergate skandalını inceleyen değişik gözlemciler, başka başka sonuçlara ulaşmışlardır. Herbert Marcuse, bu olayın Amerikan politik-ekonomik sisteminin kaçınılmaz bir sonucu olduğu yargısına varmıştır. Sovyet basını ise, A.B.D. ile S.S.C.B. arasında bir yumuşama olasılığını ortadan kaldırmak amacıyla sağcılar ve gericiler tarafından yaratılan bir uydurmaya olduğunu ileri sürmektedir. Diğerleri, Watergate olayını Richard Nixon'un politik hayatının doğal bir uzantısı olarak görmektedir. İngiltere'de Robert Conquest, dünyanın her yerinde politikacıların harcı olan bu tür karalamalara Amerikan halkının gereğinden çok önem verdiğini ileri sürmektedir. Fakat gerçekte, gizli dinleme araçları ve hırsızlıklara karşı yükselen büyük tepki, Daniel Elazar'ın «bunalım dönemi merkezîyetçiliği» dediği şeyin yıkılışını gösteren daha geniş ve büyük bir sürecin bir parçası olarak yorumlanmalıdır. Gerçekte, Watergate olayı, A.B.D.'de Başkanlık koltuğunun çekiciliğini ve parlaklığını yitirmesine yol açmıştır.

TÜSTAV (Ayşe GÜRKAN çevirisi)

«ağıt yok»

**«tarih birgün tükürecek
ihanetle dönen bir günün tekerine»**

Tekin Sönmez, **Günün Apansız Açıklanması** (1968), **Boşuna Değil Yaşamak** (1970), **Şafağın Demircisi** (1971)-TRT Şiir Başarı Armağanı) yapıtlarından sonra, Türk okurunun karşısına **Ağıt Yok**'la çıktı. (1)

«1967'den sonra toplumcu gerçekçi anlayışa bağlı, genellikle yerel izlenimlerin kaynaklık ettiği buluş ve imgelerle kendine özgü yüksek sesle okunan bir şiir kurabilen» (2) Tekin Sönmez, **Ağıt Yok**'ta ulusal çizgiyi aşarak evrensel bir düzeye ulaşır. Salt kendi halkının konumunu vermekle yetinmez yapıtında. Bütün dünya halklarını ele alır; özellikle, üstünde insanca yaşanılacak bir yurt için mücadele veren dünya halklarını... Evrenseldir. Çünkü, şiirini kurarken bir Kongo'yu, bir Kore'yi, bir Biafra'yı... düşünmeden edemez.

**«katanga'dan mendoza'ya porto riko'ya
mozambik'den kore'ye biafra'ya
nar patlamış göze göze
yakutlar taşıdığım
yılmadan taşıdığım göğsünün güğümüyle
güldahlı ırmaklarla harlanan
dünyaya bak»**

Ağıt Yok, uzun soluklu, gür sesli, destansı bir şiirdir. Ozan, bu şiirinde, bütün dünya halklarının kardeşçe, eşit, özgür ve barış içinde yaşayacakları bir dünyadan kesitler sunar. Mazlum halkların zalimleri yeneceklerini; ulusal kurtuluş savaşlarının «bahar»ın muştulayıcıları olduklarını; bu yüzden «ağıt» söylemenin gereksizliğini belirtir.

Dünya dengesizdir. İnsanların insanları, toplumların toplumları ezdiği, tutsaklaştırdığı dengesiz bir dünya... Bu dünyanın haritası kanlı, coğrafyası karmaşıktır :

**«işte
ordan çelik haramileri ordan pusarak
vuran
kına sarılan heybetli yaralara
kanlı haritasına dünyanın
fırıldakların şahbazına**

**satılan en yakın arkadaşına bak
bak ve anla
karmaşık coğrafyasını mavi atlaslı dünyanın»**

Dünyanın baharı kendiliğinden gelmeyecektir. Özlenen mutlu geleceği, baharı, kırimlardan - kıyımlardan geçen mazlum halklar yaratacaklardır. Bu, bilinç ve güç gerektirir :

**«üç mevsimin çeperlerini yırtıyor kuşlar
kuşlar irileşmiş kanatlarıyla
-nice kırimlardan geçen kanatlarıyla-
vuruyorlar havaya»**

Ozan, dünya halklarının bağımsızlık mücadelelerine bakarak, «bahar»ın yakın olduğunu silâhına seslenerek belirtir :

**«bak filintam
işte toprak
terlemiş dişi karnını
acıyla kanırtarak
nemli sıcak bir tay kulunlayacak»**

Şu dizeler de «bahar»ın yakın olduğunu muştular :

**«Orda
bakarken halkların haritasına
göreceksin gelmekte olan baharın gürültüsünü»**

En olumsuz koşulların; açlığın, kıtlığın, sömürünün ve tutsaklığın kol gezdiği yerler de bile «ağıt»a karşı çıkar ozan.

**«ne sidon'da zambezi'de tonkin'de
ne de la paz'da dofarlar'da kongo'da
ağıt yoktur filintam
yoktur ağıt»**

Bu, bilinçli bir karşı çıkıştır. Ağıt, umarsızlıktır. Ölüme yakarıştır. Üstelik, çocukça bir saflıktır. Bu nedenle, ulusal direnişlerde yeri yoktur ağıtın. Silmek gerekir bütün ağıtları defterlerden...

**«ağıt çocukça bir saflıktır
demlenir gizli gizli
oyar durur bağrımızı
(...)**

**çünkü ağıt közlenen bir yanıktır
bir kaderci türkü gibi metafizik
yakarıştır ölüme»
«ağıtları sildik defterlerimizden**

**bütün ağıtları sildik ilerleyerek
ölüme inat puşluklara dönekliklere
karşı gerinerek»**

Ağıt Yok'ta, telli turnalar, üveyikler, leylâklar, çiğdemler, sümbüller; demir, kömür ve petrolle bezenmiş bir doğa betimlenir. Bu betimleme, amaçsız değildir. Güzel ve değerli bir doğanın ayrıntıları çizilirken, bir yandan da ondan yararlanıştaki terslikler, çelişkiler gösterilir.

Örneğin, demirin, onu çıkararak emekçilere karşı kullanıldığı işlene gerek şu dizelerde :

**«kömür kuyularındaki terle
parçalanarak gövdelerle çıkarılan
demirin cevherine bak
bak filintam
bunlar seni vuran kendi parmakların
onları kavra»**

Baharda Kızıma Şiirler'de, «gaz bombalarıyla yarılmış bir günde» Asya'daki ulusal kurtuluş savaşı veren halkların, özgür bir yaşam için döktükleri alın teriyle kazandıkları utkuyu, coşkuyla ve sevecenlikle anlatır ozan :

**«daha sen bebektin yavrum
özgürlüğün ekmeğini beyinlerinde
üretiyordu mekong deltasında köylüler
ellerinde bambu mızrakları ve defter
imece sözcükleriyle halkın
«zalimleri yenecek mazlum halkların»
yazıyorlardı en güzel şiirini
siperlerde kuruyan terle»**

Başkalaşan Baharda şiirinde ozan, halkımızın bağımlı, mutsuz ve boğuşlu bir dönemini yansıtır :

**«köroğlu usulca iner dağlardan
mertlik gider pusu gelir sinsi sinsi
gelir civalı mermi sarı sendika
iplere verir kendini yeniden pir sultan»**

Baharda'da, ülkemizde, son yıllarda oluşan toplumsal olgular gündeme alınır. Dinamik güçlerin yok edilişi, Anadolu köylüsünün emeğini satmak için Batının kapitalist ülkelerine akması, olanca vuruculuğuyla dörtlükler biçiminde vurgulanır :

**«birden iniyorlar ateş hattına
osman hüseyin ali tanıdık-tanmadıklar**

**günaydın taşıyordular çiçek çiçek
yazılacak çok şeyler var daha»**

**«toprak damlardan batıya
metal köleliğine akan göç
büyük göçü anadolu'nun
yazılacak çok şeyler var daha»**

Baharda Notlar'da ise, ulusal bir çıkışla evrensele yönelir ozan. Tan Matbaası'ndan, İlhami Usta'dan söz ederken ulusaldır; meme uçları kesilmiş Wietnam'lı bir kadına getirince sözü, birden evrensel bir bakış kazanır şiir. Ve dünya işçilerine bilinç götüren dizelerle biter :

**«ey demirin cevherini çıkaran işçiler
çelikte mermide alınterinde birleşen
ellerinize bakın
uçaklara bakın tanklara bataryalara
çocuklarınıza gökyüzüne ve denize
işte bakın
ellerinizden gaz ve bomba atılıyor dünyaya»**

Sonuç olarak; Tekin Sönmez, maddeci görüşle, tarihin diyalektik akışı içinde dünyanın yakın geleceğine, özlüce, yer yer soyutlamalara baş vurarak, özgün ve yetkin bir deyişle yaklaşıyor.

**«dönüyor dünya
ilk gün döndüğü gibi
oysa değişen çok şeyler var
her yerde akıyor dereler kan
dallarda kayısı uçlarında vişnelerde
sao paulo'da sudan'da filipinler'de büyüyorlar
hüncin dehşetli birikimiyle
nice kırimlardan geçen çocuklar
babalarının suladığı katmer güllerle
yaklaşıyorlar dünyaya
yaklaşıyorlar
değiştirecekler dünyayı»**

«Ağıt Yok», çağının sorumluluğunu yüreğinde taşıyan devrimci bir ozanın, biçimce ve içlemce başarılı olan uzun soluklu bir yapıtıdır. Okunmalı; dünyanın gelişim çizgisi, bir kez de, şiirsel bir duyarlılıkla özümlemeli...

-
- (1) Tekin Sönmez'in şiir kitabı, Nadas Yayınları, Nisan 1973, 77 s., 5 TL.
(2) Şükran Kurdakul'un Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, s. 349.

özgürlük dediđimiz (II)

Ne mutlu sana eşek/Ne bir tutam ot çaldığın olur/Bir başka eşekten/Ne de ırzına geçtiğin olur/Herhangi bir sıpanın..

Bu dizelerin ozanını ve de “aslı gibi” olup olmadığını anımsıyamıyorum. Belleğim de böyle kalmış. Bilimsel bir görüş ortaya koymak ya da bilimsel bir yazı sunmak savında olmadığımın, kitapları da karıştırmadım. Tutalım ki dizeler “aslı gibi” dir.

Eşegin mutlu olup olmadığını bilmiyoruz. Eşek olduğu için mutlu dur belki. Ama “Eşek kazanır, at yer..” sözü de ortada. Eşegin kazandığını at yediğine göre; özgürlük, eşegin yanına bile yaklaşmamış. Eşegin taşıdığı arpayla semiren attın: “Eşek arkadaş, özgürsün! Gerçi biraz az yiyorsun, bitiksin.. Ama maddeci olma!.. İstedğini düşünebiliyorsun ya ahırında. Dilediğin zaman, anırebiliyorsun ya.. Düşlerine karışan oluyor mu hiç?..” girişiyle, özgürlük söylevi verdiğini düşünelim. Düşündük mü?.. “Özgürlük” sözcüğünü duyduğu için, eşek özgür müdür? Daha ötesi, “özgürlük söylevi” veren at özgür müdür?..

“Kuşlar gibi özgür” sözüne boş verelim. Ondan, genç tutkunlar bol bol şarkı yapsınlar. Gerçek özgürlüğün, hayvanlarla uzaktan-yakından ilgisi yok..

“Çemberin çevresi ile çapı arasındaki bağıntıyı Tanrı bile değiştiremez” olduğuna ve demiri ısıttığımızda “uzamıyorum” diyemediğine göre; Evreni yarattığı var sayılan yüce ruh (Tanrı) un ve maddenin özgürlüğünden söz etmek anlamsız. Özgürlük insana özgüdür ve özgürlüğün varlık koşulu da İNSAN’dır.

Sorun, bu biçimde ortaya konulunca, özgürlüğü anlamak için, insanı anlamak-bilmek gerekiyor.

Önce şu gerçeği saptamalı: İnsan, toplum içinde vardır ve onun ürünüdür. Toplumdan soyutlanan insanı anlamak olanaksızdır. (Bu arada, toplumun ekonomik bir gerçek, maddi bir gerçek olduğunu da unutmayalım.) İkinci olarak İNSAN’ı somutlaştırmak gerektiğini de belirtelim.

İnsan nedir? Bir canlı.. Öteki canlılarla ortak ya da farklı özellikleri olan bir canlı.. Önemli ya da önemsiz, birçok benzerlik ya da farklılıklar.. Ancak insanın en önemli ayrıcalığı —benzerlikler üstünde durmuyoruz— onun, doğa koşullarına uyan değil, bu koşulları kendisine uydurmak için çırpınan —giderek artan bir ölçüde de bunu başarabilen—; bu amaçla, emeğini ve onun doğaya karşı etkinliğini artıran (ALET) i kullanabilme yeteneğidir. İnsanın düşüncesinin ve bilincinin kaynağı da, bu ayrıcalığındadır. İnsanlaşma tarihsel bir sürecin sonucudur. Düşünmeden önce de

vardı ve insanlaşma yoluna giren insanın insanlaşması sürüp gidecektir.

Bu sözcüklerden kurulu bir tümce ile özgürlük de tanımlanabilir ve İNSAN'la ÖZGÜRLÜK özdeşleştirilebilir. Somut insanla özdeş (gerçek özgürlüğün) de, somut olması kaçınılmazdır. Bu nedenle soyut özgürlük kavramına karşı çıkmıştık ve **"İnsanın varolabilmesi için özgürlük kavramı var olmamalıdır"** demiştik.

Namık Kemal **"Ne efsunkâr imişsin ah ey didar-ı hürriyet/Esir-i aşkın olduk, gerçi kurtulduk esaretten"** derken soyut bir özgürlük kavramına gönül vermenin sonunda, tutsaklığın kaçınılmaz olduğunu, özgürlük üstüne yanılığını güzelce anlatmıyor mu? **"A"** nın tutsağı iken, **"A"** dan kurtulup **"B"** ye tutsak olmak, biçimsel bir değişiklikten öte anlam taşımaz. Olsa olsa günümüze dek olduğu gibi; aldanmamızı —aldatılmamızı sağlar ve gerçekten özgür olmamızı— özgürleşmemizi engeller, o kadar...

Zerdüştilikte, iyilik tanrısı Ahura Mazda adlı yüce tanrının karşısında kötülük tanrısı Angra Mainyu yer alır. Bu ikicilik (Düalizm), diyalektiğin **"Karşıtların birliği"** ilkesini anımsatmıyor mu? Evet, hemen bütün dinlerde görülen bu ikicilik **«Karşıtların birliği»** ilkesini anımsatıyor bize. Bu bir rastlantı değildir. İnsan birçok karşıtlıkları içerir ve tanrıları yaratan insanın, onları kendine benzetmesi çok doğal.

İnsan **"Özgürlüğü"** ve onun karşıtı olan **"Tutsaklığı"** da içerir. Bu karşıtlık özgürlükten yana çözümlenmeli kuşkusuz. Bu amaca toplum ulaşabilir ancak. Toplum, bireylerini **"ÖZGÜRLEŞTİRME"** li, soyut özgürlük kavramını somutlaştırmalı, özgürlüğü gerçek temeline, —Ekonomik temele— oturtmalıdır.

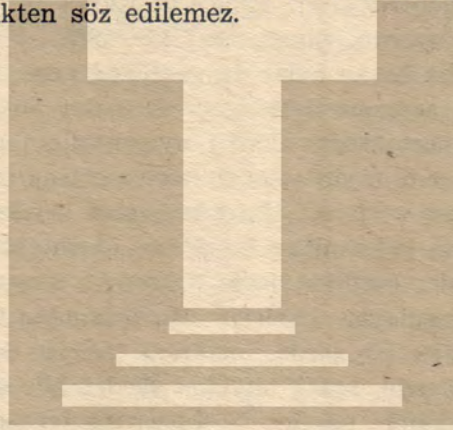
Özgürlüğün (Özgürlüklerin) anayasalara, yasalara yazılması okullarda okutulması yeterli değil. Onun, kullanılması gerekli bir **"mal"** bir **"Ürün"** olduğunu artık anlamalıyız. Ürün genel adı altında topladığımız nesnelerin tümü toplumsal emeğin sonucudur. Özgürlüğü yaratan emeğin (insanın) pazarda mal olarak alınıp satılması ve hattâ özgürlük uğruna (gerçekte emek ticareti yapanların yararına) öldürülmesi, ölüme gönderilmesi gerçek özgürlüğün var olmadığı, özgürlük söylevleri ile kandırıldığımızın kanıtıdır. Kanmayalım! Herbiri beş kilogram yiyecek tüketen 1,6 milyar **"kutsal"** farenin yararsız seksen milyon **"kutsal"** ineğin yaşadığı Hindistan'da; insanların açlıktan öldüğünü, proteinsizlikten güdük kaldığını ve bu duruma **"din ve vicdan özgürlüğü"** adına izin verildiğini bilelim. Vietnam savaşında, yalnızca ABD tarafında harcanan 135 milyar dolar kaç litre süt, kaç kilogram et üretmeye yeterdi? Hesaplayalım.

Umutsuzluğa yer yok. Prometheus'un yüce ülküsü gerçeklik kazancaktır. O'nun kutsal kanından çıkan milyonlarca Prometheus; megamil-

yar kilovatlık santraller kurmaya başlamışlardır. Bu santrallerin temelinde kullanılan harç, alın teri ve gözyaşları ile karılsa bile ne çıkar. “**ÖZGÜR İNSAN**” yaratma bedelinin ödenmesi gerek. Bu bedel ödenip ortalık gerçekten aydınlanınca, göreceğimiz nesnelere sahte özgürlük heykelleri olmayacaktır. Bu aydınlıkta, mallaşan insanların, mal olmaktan kurtulduğunu göreceğiz. Bu bir düşünce mü? Olsun. Günümüze dek, ne anlamsız düşlerle aldatıldık, aldatılmaktayız...

Artık ulusal gelir dağılımı istatistiklerinin özgürlüklerimizin göstergeleri olduklarını; “**Özgürlük**” adıyla yayınlanan gazetelerin, dergilerin, söylenen özgürlük söylevlerinin, ancak özgür olmayan bir toplumda yer bulabileceğini anlamaya başladık.

Özgürlük dediğimi, eşitsizliğin doğurduğu bir kavramdır. Eşitsizlikleri örtmek için kullanılan bir “**şal**”dır. Emperyalizmin parsellediği bir dünyada özgürlükten söz edilemez.

TÜSTAV

vacuum/basınç politikası ve orta-doğu

(II)

MUHTEMEL ÇÖZÜMÜN TARAFLARA GÖRE ÖN-ŞARTLARI

1967 Arap-İsrail çatışması sonunda İsrail'in, Kanalı doğu yakasını eylemli olarak askeri kontrol altına alması ile Kanal üzerindeki deniz trafiği de sona ermiş oluyordu. Şimdi, özellikle 1967 olaylarından sonra, köprü'nün altından daha başka sular da geçtiğine göre, Kanalı milletlerarası deniz ulaşımına açılması öyle sanıldığı kadar kolay gerçekleşecek bir dilek olarak görülmemektedir. Çünkü, uyuşmazlığın **çözümlemesinde**, ya da **çözümlememesinde** tâyin edici faktörler olarak ilk plânda iki **antagonist** ülke var: Mısır ve İsrail.. Burada hemen denilecektir ki : «**Milletlerarası deniz ulaşımı bakımından bu derece önemli bir su geçidi, dünya uluslarını ilgilendirir; özellikle deniz ticaret ve ulaşımında söz sahibi olan, global strateji uygulayan ülkeleri... Bu bakımdan üstün önemi herkeşçe kabul olunan böyle bir sorun, bugünkü (Güçler dengesi)nde, bırakın Süper-devlet olmalarını, hattâ büyükçe devlet bile sayılamıyacakları doğal olan Mısır ile İsrail'in keyfine ve ihtiyarına terkedilir mi?**» Evet, ilk bakışta yerinde bir düşünce. Ama unutmamak gerekir ki, kim ne derse desin, söz konusu çatışmada, birbirile uyuşamıyan, ya da çözümün, uyuşmalarına bağlı olduğu unsurlar sâdece **Kahire** ile **Tel-Aviv** değildir. Orta-Doğu uyuşmazlığının dünya siyaset borsasına sürdüğü «**çözüm hisse senetleri**» nin en azından **51 % i Washington ve Moskova'nın** elindedir. Bu nedenle, **51 % lik** hisseyi elinde bulunduranları memnun ve razı etmeden **49 % lık** hisseye sahip **Kahire** ve **Tel-Aviv'in** bir karara gitmelerinin mümkün olamayacağı unutulmamalıdır. Kaldı ki, **49 %** hissenin sahibi olan Kahire ve Tel-Aviv de kolay kolay uyuşmaya hazırlıklı görünmüyorlar. İşte son çatışmadan önceki dönemlerde söylenmiş olsa bile, en sorumlu ağızlardan çıkan iki beyan :

Golda MEIR : «...İsrail halkı, Süveyş Kanalının açılması ile ilgili ve Mısır Ordusunun, askerleri ve füzeleri ile birlikte Kanalı doğu yakasına geçmesini öngörecektir kısmî bir anlaşmayı kabul edemez, zira, böyle bir şeyi kabul etmek, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu tehlikeyi daha da artırır. Mısır birliklerinin karşıya geçiş teşebbüsü İsrail tarafından savaş sebebi **-casus belli-** olarak kabul edilecektir...»

Enver SEDAT : «... Süveyş Kanalı'nın açılması çalışmalarının başarılabilmesi için İsrail Sina çölünde en azından **El-Arish** hattına kadar çekilmeli, Mısır birlikleri, Süveyşin doğu yakasına geçmelidir. Hiç kimse ile, müzakeresini bile kabul edemiyeceğimiz bir şartımız var : İsrail'in Kanal bölgesinden çekilmesinden sonra Mısır birliklerinin Kanalı'nın doğu yakasına çıkmaları...»

Görülüyor ki, iki tarafın görüşüne hakim olan ve taraflar için «sine qua non» (zorunlu koşul) niteliği arzeden tezler, şöyle böyle değil, tam anlamı ile diametrik zıddlaşma hâlinde. Eski deyimle «te'lifi beyn» etmek kolay değil. Kolay değil ama, çözümlenmeden sür-git devam edecek böyle bir problemin dünya barışı için, dünya ekonomisi için arzettiği tehlike de küçümsenecek gibilerden değil. Orta-Doğuda istikrarın tesis edilememesi, Araplarla İsrail arasındaki çatışmanın tekrarlanmasına daima yol açacaktır. Nitekim 1967 den sonraki geçici ve eyreti istikrar ve tarafların yukarıda dile getirdiğimiz zıd tezleri 6 Ekim patlamasına yol açmıştır. Aralarında, işi Nükleer savaşa varıracak **ihtilâtlardan kaçınma hususunda belki kendi müttetiklerini bile yeterince bilgili kılmadıkları bir anlaşma** mevcut bulunmasına rağmen bu gibi patlamalar, Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliğini gerçekten zor kararlar ve tercihler karşısında bırakmaktadır ve bırakacaktır. Kısa bir süre önce, Sovyetler Birliğinin, «Ateş Kes!» uygulamasını realize etmek için, ya da bu bahane ile Orta-Doğuya tek taraflı askeri kuvvet göndermek niyetinde bulunduğunu açığa vurması ve buna Birleşik Amerika'nın alalecele tüm Silâhlı Kuvvetlerini Alârma geçirmekle karşılık vermesi işte bu zor karar ve tercihlere bir örnektir.

Burada önemli bir noktayı gözden kaçırmamak gerekir kanısındayız. İsrail, çok arzular görüldüğü nihâi bir çözüm şekline acaba Kanal doğu yakasında sonsuza dek kalmak suretiyle ulaşabileceğini mi sanmaktadır? Kanımızca hayır... Gerçekçi politika izlemekte ustalığını her zaman göstermiş olan Tel-Aviv yöneticilerinin, böyle gerçekleşmesi boş bir hayale bel bağıyacıkları sanılamaz. İsrail'in, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1967 yılındaki 242 sayılı kararına rağmen, Kanal üzerindeki kontrolünü sürdürmek ister gibi görünen ısrarlı tutumu, böyle bir avantajı, şimdilik bir baz olarak kullanmak, eninde, sonunda ve dünya kamu oyunun artık dayanılmaz hale gelebilecek -ki gelmiye de başlamıştır- muhtemel baskısı altında bir gün ödün vermek zorunda kalırsa, kendisi için **asgari** saydığı toprak kazançlarını veya güvenlik şartlarını saklı bulunduracak bir sınıra kadar çekilmeyi kabul etmek suretiyle hem dünya kamu oyununa **samimi bir barışçı** davranış içinde bulunduğunu göstermek, hem de kendi güvenliğini garanti altına almak istemeyi tasarladığından ileri gelmektedir. İster Birleşmiş Milletler formunda veya Adalet Divânında, ister Vaşington - Moskova patronajı altındaki müzakerelerde, isterse dünya kamu oyunun dalgalanmalarından meydana çıkacak koşul-

lar zorunlu kıldığında, İsrail, derece derece şu ödünleri vermek suretiyle kendi güvenliğini garantiye almak isteyecektir :

a. Süveyş Kanalının, İsrail gemilerine de açılmasını ve Tiran Boğazından bütün ulusların gemilerinin geçiş serbestisinin tanınmasını sağlamak karşılığında, Kanalın yaklaşık olarak 20-40 Km. doğusundaki savunulması kolay Khetmia - Gidi - Mitla Boğazlarının elde bulundurmamak kaydıyla hâlen askeri işgâli altındaki Sina yarımadasının Süveyş kanalına dönük batı kesiminde bir şeridi Mısır'a terkedebilir. Tabii bu arada Gazze şeridi, Sharm-el-Şeyh dahil Sina yarımadasının büyük kısmı, Şeria nehri batısı, Kudüs, Golan tepelerinde herhangi bir ödün vermek istemeyecektir İsrail. Böyle bir çözüm ile İsrail, 1967 Haziran Savaşının sonuçlarını kendisi bakımından **azami** kazançla konsolide etmiş olacaktır.

b. Eğer, mâruz kalacağı baskılar - öncelikle Vaşington'dan sâdir olacak ferman - dayanılmaz hâle gelirse İsrail, ikinci bir şık olarak da şöyle bir formülü kendisi için azami fedakârlık sayarak kabul etmeye yanaşabilir : Gazze şeridi, Suriye'deki Golan tepeleri ve Şeria nehrinin Batısının, İsrail'in askerî varlığı kabul edilmek kaydile özerk hâle getirilmesi, Kudüs şehrinin (her-çe-bâd-abâd) İsrail'e verilmesi, Eilat limanından Sharm-el-Şeyh'e kadar uzanan bir şeridin İsrail'in askeri kontrolü altında bırakılması şartı ile Sina Yarımadasının Mısır'a iade olunması ve askerden arındırılması...

Acaba, ana çizgileriyle belirttiğimiz bu solüsyonlar Mısır, Suriye ve Ürdün tarafından nasıl karşılanacaktır? İsrail için asgari kazançlı şekildir diye nitelediğimiz yukarıdaki (b) şikkı ve özellikle İsrail'e azami kazanç sağlayacak (a) şikkımı hukukileştirecek bir çözüm hapını, Kahire, Şam ve Amman yöneticileri kendi kamu oylarına nasıl yutturabileceklerdir? Her ne kadar son çatışmada Mısır 3 ncü Ordusunun Kanal doğusuna geçip 15-20 Km. gibi askeri açıdan önemsiz sayılacak bir derinlikte ilerlemesini, Golan tepelerinde İsrail aleyhine ilk anda bir kısım arazi kazançları sağlanmasını Arap âleminin büyük sevinç çığlıkları ile karşıladığına bakarak yukarıdaki (a) bendinde ve hele (b) bendinde öngörülen çözümlerin ilgili Arap ülkelerine büyük bir zafer şeklinde kabbullenilmesi ihtimali akla gelebilir de, bunun aksi de olabilir. Kaldı ki son çözüm şekli ne olursa olsun, böyle bir çözümün altında Vaşington ve Moskova'nın vive mühürlerine kesin ihtiyaç bulunduğu gerçeği Arapların ve İsrail'in yazgısıdır. Görülüyor ki, sürekli bir uzlaşmaya varılması hayli çetin ve uzun pazarlıklardan sonra mümkün olabilecek gibi görünmektedir. Unutmayalım ki 1967 çatışmasından sonra, Birleşmiş Milletlerin aynı yıl içinde aldığı 242 sayılı Ateş Kes kararına rağmen, bu kararın öngördüğü «Ateş Kes» ancak 7 Ağustos 1970 tarihinde yürürlüğe girebilmişti. Bu bakımdan, yukarıda da değindiğimiz gibi, 11 Kasım 1973 günü Mısır ile İsrail arasında imzalanan 6 maddelik Ateş Kes

Anlaşmasını «SON»un başlangıcı saymak tehlikeli bir iyimserlik olacaktır.

STRATEJİK AÇIDAN

1967 Haziran çatışmasından önceki sınır durumunda bir Mısır askeri uçağının, İsrail topraklarına en yakın Kuzey Sinadaki bir üstten - örneğin Gazze'den - kalkarak Tel-Aviv'e ulaşması için geçecek zaman en çok 12 dakika idi. Savaş sonucu durum bu süreyi Mısır aleyhine olarak en az 30 dakikaya çıkarmıştır. Bu demektir ki, İsrail toprakları üzerindeki önemli hedeflerin çoğu ya Mısır askerî uçaklarının uçuş yarı çapının ötesinde kalmış, ya da bu uçaklar, ancak sınırlı miktarda bomba yüklemeye razı olmak şartı ile söz konusu hedeflere ulaşacak duruma düşmüşlerdir.

Problemi aksi yönden, yâni Mısır'ın İsrail hava saldırılarına karşı savunması yönünden ele alırsak durum şöyle görünür : İsrail'e karşı Mısır'ın vaktiyle Sina yarımadasında kurduğu «Erken Haber verme ve İkaz» sistemi, yani radar tesisleri, 1967 Haziran çatışmasının sonucu olarak Kanal batısına sürülmüş durumda. Böyle olunc İsrail'den ve Sina yarımadası üzerinden Mısır'a yöneltilecek muhtemel hava saldırılarına karşı Mısır'ın Erken Haber verme ve İkaz sistemi ancak kısmi bir radar örtüsü sağlayabilmektedir. Hernekadar Ürdün topraklarında kurulmuş bazı Mısır radarları bu örtüyü bir dereceye kadar artırmış ise de yeterli sayılamaz. 6 Ekim harekâtı ile Mısır 3 ncü Ordusunun - kuzey kesimde de Mısır 2 nci Ordusunun - Kanal doğusunda dar bir arazi şeridini ele geçirmiş olmasına rağmen, İsrail'in Büyük ve Küçük Acı Göller kesiminde, yani kanal hattının orta kısımlarında giriştiği cür'etli karşı hareketin sonucu kanımızca 1967 Haziran çatışmasının yarattığı durumdan daha da ağır ve tehlikeli bir durum meydana getirmiştir Mısır için.

Bugün, İsrail'in işgali altındaki Sina yarımadasında mevcut meydanların herhangi birinden havalanacak bir İsrail uçağının, Birleşik Arap Cumhuriyeti toprakları üzerindeki hedeflere ulaşması için gereksinme duyacağı süre, 1967 çatışmasından önceki döneme nazaran çok daha kısa ve dolayısı ile aynı uçağın hedefe götüreceği bomba yükü de çok daha fazladır. Demek oluyor ki Sina yarımadasını ele geçirmekle İsrail, bağımsız bir devlet olarak kuruluşundan bu yana, zâten sayıca sınırlı belli başlı bir kaç şehirde toplanmış olan halkına ve endüstrisine karşı yöneltilecek büyük bir tehdide, yâni Mısır hava kuvvetlerinin akınlarına karşı ilk kez bir «Savunma derinliği» elde etmiş bulunmaktadır. Bu, şüphesiz İsrail için büyük bir stratejik avantajdır ve bu nedenledir ki İsrail, böyle bir avantajı elinden çıkaracak bir çözüm şekline rıza göstermekte son kerteye kadar uzlaşmaz davranacak ve bu da elbette ki son çözüme varılmasını hem güçleştirecek, hem de geciktirecektir. İsrail, bu avantajlı durumu en az kuvvetle ve en etkili şekilde ancak Ka-

nal üzerinde bulunmakla koruyabileceğini iyi biliyor. Mısır 3 ncü Ordusunun geri ulaşımını kesecek şekilde Acı göller bölgesinden Kanal Batısına doğru girilen İsrail harekâtının amacını işte bu bilinçte aramak gerekir.

Kanalın kendisi bir kenara bırakıldığı takdirde, batıdan gelecek bir taarruza karşı İsrail'in tutabileceği diğer elverişli savunma hattı, yukarıda da değindiğimiz gibi, üzerinde **Mitla** geçidinin ve **Bir Gifgafa** kasabasının bulunduğu tepeler kuşağıdır.

Mısır Askeri Komutanlığı, 6 Ekim harekâtıyla Kanal doğusuna kuvvet geçirmeyi başarmakla askeri sevk ve idare yönünden olumlu bir not almıştır. Kaldı ki, Fransız Dışişleri Bakanının dediği gibi: «**Mısır'ın kendi evine girmesi**» meşru hakkı idi ve bunun içinde saldırı harekâtına girişmek kaçınılmaz bir gerekti. Ama Mısır Ordusu, bu girişiminin sonunu getirememiştir. Arada deniz, nehir, kanal gibi bir su engelinin mevcut olduğu durumlarda, düşmanın kontrolündeki kıyılarda «**Köprübaşı**» ya da «**Kıyı başı**» kurmanın kaçınılmaz, ihmal edilmez ve son derece açık bir koşulu vardır: Böyle bir geçiş/çıkış operasyonunun hemen arkasından (fuctuations) sarsılmayacak şekilde, sür'atle genişletilip derinleştirilmesi ve güvenli bir Köprü/Kıyı Başının kurulması koşulu. Tabii bundaki ölçü, eldeki kuvvetle orantılı olmak kaydiyla «**nekadar geniş ve derin köprü başı, o kadar iyi**» kuralıdır. Oysa ki derleyebildiğimiz kadarı ile Mısır Ordusunun, bu girişiminde, sözünü ettiğimiz kuralı yerine getiremediğini görüyoruz. Nitekim **Port-Said** ile **Timsah gölü** arasındaki kesimde Mısır 2 nci Ordusu, Kanalın 5-10 Km. doğusundan daha öteye gidememiş veya gitmemiş, **Acı Göllerle Süveyş** kasabası - yani Kızıl denizin kuzey ucu - arasında ise 3 ncü Ordu, **Mitla** ve **Gidi Boğazlarının** önünde çakılıp kalmış, fakat askeri bakımdan kısır ve eksik olarak nitelenebilecek bu kıyı değiştirme operasyonu Arap âleminde kesin bir başarı olarak karşılanmıştır. Oysa ki Mısır Ordusunun, Kanal doğusuna doğru giriştiği bu operasyonun ilk hedefi, her ne pahasına olursa olsun **Khetmia - Gidi - Mitla** geçitler (Boğazlar) hattını ele geçirmek olmalıydı. O takdirde operasyonuna elverişli olan **Sina** çölünde İsrail, zorunlu olarak **El Arish - Kuntila** hattına kadar çekilmek zorunda kalırdı ki Mısır da **Sina** yarımadasını büyük kısmı ile kurtarmış duruma girebilirdi. Fakat nedense Mısır Yüksek Komutanlığı bu askeri gereği yerine getirmemiş, Kanal doğusundaki dar bir şeridi kontrol altına alıp beklemek suretiyle İsrail'e «**İç hat manevrası**» nı bir kez daha uygulaması için çok kıymetli zaman kazandırmıştır.

Bu durum karşısında, er-geç gelip çatacak bir «**Ateş kes**» dönemine güçlü durumda girmek, müzakere masasında yüksek perdeden konuşmak Amacı ile İsrail Yüksek Komutanlığı, eski deyimle «**Müzdeviç kuvvetler uygulama manevrası**» -ki tehlikeli bir manevradır- nı kanal boyunca uygulamak, tâbir câiz ise hasmı«**ters cephele muharebeye zorlamak**»

teşebbüsüne girişmiş ve Büyük, Küçük Acı göller bölgesinden önce Komando birlikleri ile yaptığı ve arkadan yeterli tank ve motorize birliklerle pekleştirdiği bir karşı hareketle Kanal batısında ve özellikle güney kesimindeki 3 ncü Mısır Ordusunun gerisine düşmeyi başarmıştır. Bugünkü durumda 2 nci ve bilhassa 3 ncü Mısır Ordusu, kendilerine hiç bir «**Durum üstünlüğü**» olanağı vermeyen bir arazi kesiminde Kanal doğusunda hareketsiz dururken 15.000'e yaklaşan bir İsrail kuvveti Kanal batısında, 3 ncü Mısır Ordusu ile anavatan derinlikleri arasında boy göstermiş, sahrada bir Ordunun en hassas yeri olan Geri Ulaşım hattını fiilen kesmiş, Süveyş kasabası halkı ile birlikte 3 ncü Mısır Ordusunun su, ekme ve ilâç istihkakını âdeta günlük rasyon karnesine bağlamıştır. Kim ne derse desin Mısır 3 ncü Ordusu için durum son derece kritiktir. İşte bu koşullar içinde 11 Kasım Ateş Kes anlaşması imdada yetmiş ve İsrail'in bazı istinâları (nazlanmaları) karşısında Mısır 6 maddelik kanımızca yetersiz, müphem Anlaşmayı büyük bir istekle kabul etmiştir. Hal böyle iken Mısır Harbiye Bakanı General Ahmed İsmail, söz konusu Anlaşmanın imzalanmasından sonra Mısır Birliklerine gönderdiği mesajda : «**Haklı bir barış sağlamak için imzaladığımız Anlaşmayı güçlü bir durumda olduğumuzdan imzaladık!**» demeyi ve yaptığı bir radyo konuşmasında da : «**Düşman gayet iyi biliyor ki her taraftan kuvvetlerimizle kuşatılmıştır..**» sözlerini kullanmayı gerekli görmüştür. Bir Komutanın, emrindeki kuvvetin ve mensup olduğu halkın moralini yüksek tutmaya çalışması normal ve olağandır; ama günümüz propaganda tekniğinde **gerçekçilik yüzdesi** gereğinden fazla düşük iddiaların ters etki yaptığı da ayrı bir gerçektir.

S O N U Ç

Orta-Doğuda, Arap-İsrail mücadelesinin 4 ncü ravnd çatışması da 6 Ekim 1973'te başlamış ve 11 Kasım 1973'te tarafların 6 maddelik bir «**Ateş Kes!**» anlaşmasını imzalamaları ile zâhiren ve fakat mutlaka geçici olmaya mahkûm bir durgunluğa girmiştir. «**Klinik tablo**» şöyle bir görünüm arz etmektedir :

1. Bu son çatışma da, Arap ülkelerinin askeri güçleri arasında günümüz askeri sevk ve idâre kurallarına uygun yeterli bir koordinasyon, hedef birliği, müşterek etki, ağırlık merkezi, kuvvet tasarrufu prensibi sağlanmadan girilmiş, «**duygusal**» ve «**coşku**» yönü ağır basan bir askeri harekât niteliğinde gelişmiş ve mukadder sonuca bağlanmıştır.

2. Arazi kazancı her zaman savaşın kazanılması anlamına gelmez; ama buna rağmen, «**kaybedilmiş toprakları geri almak**» amacı ile başlatılan 6 Ekim çatışması da 11 Kasım «**Ateş Kes!**» kararı ile Mısır ve Suriye'den az da olsa daha bir kısım toprağın İsrail kontrolüne geçmesine yol açmıştır. Yani umulan sonucun aksi hasıl olmuştur.

3. 6 Maddelik «**Ateş Kes!**» anlaşması, bugünkü koşullar altında

ihtiyaca cevap vermekten uzaktır. Kimsenin bilmediği, ya da bilmez gö-ründüğü, hiç bir somut kanıtı bulunmayan «hayali» bir 22 Ekim durumu öncesi'ne dönüşü öngören bir Anlaşma!.. Anlaşmanın yetersizliği, daha şimdiden örneklerini verdiği gibi, zaman zaman ciddi sürtüşmelere yol açacak istidatta görünmektedir. Meğer ki iki taraf, ilk plânda, Süveys kanalı gibi belirgin bir hattın gerisine çekilmek suretile, barış müzakere-lerinin açık ve kesin bir ateş kes hattından başlatılmasına olanak verecek uysallığı göstere...

4. İsrail, Kanal batısında kurduğu «Askeri varlık»tan azami ölçü-de yararlanmak isteyecek ve ana vatan ile irtibatı fiilen kesilmiş bulunan 3 ncü Mısır Ordusunun kritik durumunu istismar edecektir. Hele İsrail kamu oyununda, Aralık sonlarında yapılacak Genel seçimlere takaddüm eden bugünlerde Mısıra tâviz verilmesi aleyhinde kuvvetli bir akım mev-cut iken...

5. Suriye bir kez daha etkili bir rol oynama olanağını bulamadan silâhli kuvvetlerini büyük ölçüde yıpratmış ve biraz daha arazi kaybe-derek Golan teepleri gerisine çekilmek zorunda kalmıştır.

6. Her iki taraf ta, uzunca bir süre ciddi bir çatışmaya girişecek ve bunu sürdürecektir duruma gelebilecek tarzda yıpranmış ve, yukarıda da değindiğimiz gibi, «Orta-Doğuda oluşan basınç özel emniyet supabla-rından özel yöntemlerle kaçırılmış, A.B.D. ve Sovyetler Birliğinin biraz daha yerleşecekleri bir (Vacuum) yeniden yaratılmıştır.» Bundan sonra-ki dönem, çoğu kez İsrail tarafından gelmek suretile, Ateş kes anlaş-masının karşılıklı ihlallerine ilişkin yerli, yersiz iddialara ve fiilen ihlâl-lere, eğer bir gün başlar ise Barış görüşmelerinde çetin pazarlık taktik-lerine sahne olaçak, özellikle Mısır ve Suriye Propaganda organlarına, ka-mu oyunu tatmin etmek için büyük işler düşecek bir dönem şeklinde ken-dini gösterecektir.

7. Vaşington ve Moskova, bir kez daha, Nükleer savaş eşiğini aş-mak gibi tehlikeli safhaya işi vardırılmadan, Orta-Doğuda, kendi elleri ve yardımları ile hazırladıkları yeni bir «Basınç - Basınç kaçırma, Vacuum-Vacuum doldurma» operasyonunu başarı ile uygulamışlar ve ortaklarını, maddi ve manevi yönden biraz daha kendilerine borçlu hale getirmişler ve üstelik dünya kamu oyununun, işin gerçeğine inemiyen kesiminde de : «Elhak, her iki süper devlet de Dünya Polisi görevlerini çok iyi yapıyor-lar!» kanısını tazelemişlerdir.

8. Filistin Arap mültecilerinin hazin kaderi pek te yakın olmayan bir başka bahara kalmıştır.

9. Birleşik Amerika ile onun Avrupadaki NATO ortakları arasında mevcut ilişkinin ısı derecesi az da olsa düşmüştür.

10. Arapların elindeki potansiyel silâh, yani Petrolden diplomatik alanda silâh olarak yararlanma olanağı ilk kez uygulanmış ve etkili ol-

muştur. Ama bütün bunlara rağmen Birleşik Amerika'nın, Petrol üreten Arap ülkelerinin öyle sonuna dek bu silâhı kendi aleyhine istedikleri şekilde kullanmalarını tevekkül ile kabul edip sonuçlarını sineye çekeceğini ve petrol kısıntısı yüzünden kaosa sürükleneceğini sanmak da **ham hayal** olacaktır. Biraz paradoksal görünecek ama gene de diyeceğiz ki Moskova, hergün biraz daha yakın ilişkiler kurduğu ve, Pekin'e sokulduğunu gördükçe bu ilişkilerini daha da kuvvetlendirdiği Vaşington'un, petrol yönünden haddinden fazla sıkıştırılmaması için ilgili Arap ülkeleri üzerinde ılık müdahalelerde bulunabilir.

11. Arap-İsrail mücadelesinin yaratageldiği bunalıma kesin bir çözüm getirmek için kanımızca şu esaslardan hareket eden bir davranışa tanık olunması muhtemeldir :

a. Varlıkları, **inkâr** edilmez bir gerçek olan ve asırlık anavatan toprakları üzerinde İsrail devletinin kurulduğu Filistinlilerin de katılması ile Birleşmiş Milletler himayesinde ve fakat, bugünkü koşullar altında kaçınılmaz bir yazgı olarak Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliğinin mutlak ön anlaşmaları ile uluslar arası bir konferans toplanması,

b. «**Kuvvet**»in meydana getirdiği bir «**durum**»u diğer bir «**kuvvet**»in pekâlâ ortadan kaldıracabileceği düşünülerek, böyle bir konferansta, durumun, tarafların kuvvetlerine ve kuvvetlerin bugünkü bulunumlarına göre değil, tamamen **HAK** ve **ADALET** ölçülerine göre ele alınması. **HAK** ve **ADALET** koşulunu ileri sürdüğümüze göre burada, stratejik, politik, diplomatik, ekonomik, etnik ve dinsel faktörlerin rol oynamayacağı veya daha gerçekçi bir deyimle nisbeten az rol oynayacağı Lahey Milletlerarası Adalet Divanı, ya da Milletlerarası bağımsız hukukçulardan oluşan bir komitenin sorunu ele alması, hiç değilse sorunun bazı ihtilâflı yönlerini dilimlemesi gerekecektir. Böyle bir yaklaşımın sonuç verbilmesi için her şeyden önce Filistin halkının red ve **inkâr** edilmez haklarına saygı sağlanmalı ve İsrail devleti de bugünkü **teokratik** ve **ırkçı** bünyesinde köklü bir değişiklik yapılmasını göze almalıdır. İsrail bilmeli ve teslim etmelidir ki, bugünkü halile kendisi, Birleşmiş Milletlerin 1974 yılında aldığı bir kararla meydana getirip bağımsız ülkeler safına kattığı İsrail devletine organik, demografik ve toprak yönlerinden asla tekabül etmemekte, benzememektedir. Herhalde 1947 kararı, bu toprakların yerli halkı ve sahibi olan Filistinlilerin kendi topraklarından, yuvalarından sökülüp atılmasını öngörmüyordu. İsrail'in varlığını savunanlar, bu toprakların eski sahiplerinden kendi yuvalarında, ocaklarında yaşama hakkını kaldırma savında bulunabilirler mi? Zorla kabul ettirilecek ve Filistin halkının haklarına karşı saygılı olmayacak hiç bir çözüm yaşayamaz. Kuvvete dayanmayan hakkın güçsüz kaldığını sık sık görüyoruz, ama **hakka dayanmayan kuvvetin** de sonuna dek payidar olamayacağına inanıyoruz.

şafaktan önceki karanlık

«Şafaktan önceki karanlık, karanlıkların en koyusudur.»

Çağrı

Haydari Kampı (1) Alman faşizminin ikinci paylaşım savaşındaki insanlık dışı işkencelerini belgeleyen bir yapıt değil yalnızca. Günümüzde yüzbinlerce yurtseverin beyniyle, bedeniyle yaşadığı bir gerçeklik. Şili'de, Brezilya'da, Portekiz'de, Yunanistan'da, daha birçok ülkesinde yeryüzünün, Haydari Kampları var. Oralarda yüzlerini hiç görmediğimiz dostlar, emeği ve özgürlüğü savunmanın bedelini işkencelerle, namnluların önünde ya da darağaçlarında can vererek, zindanlarında yıllarca çürüyerek ödüyorlar. Türkiye'li yurtseverlerin son yıllarda çektikleri acılar, kahırlar henüz yazılmadı. Yaşanan gerçeklik sanata genellikle geç yansır. Ama mutlaka yansır. Ve sanat susturulamayan soluklu, uzun ömürlü bir tanıktır. Bundan kimsenin kuşkusu olmaya.

Tekelci Kapitalizmin en barbar, en söven yönetim biçimi olan Faşizmin temel özellikleri: İşçi Sınıfı ideolojisine düşmanlık, burjuva demokrasisine tahammülsüzlük, otoriter devleti sınıfsal tabanından soyutlayarak yüceltme, sınıf mücadelesini yadsımak (inkâr etmek), halkın moral değerlerini kıskırtmaktır. Ekonomik bir sistem olmadığından salt sanayi toplumlarının değil, sınıflı her toplumun bünyesinde yaşayan bir mikroptur.

Yurdumuzda egemen sınıfların gündeminde faşizm var. Son anayasa değişiklikleri ve anti-demokratik yasalar bu uygulamanın hazırlıklarıdır. Emperyalizmin çıkarlarına ve yurdumuzun koşullarına göre parlamenter ya da açık olarak tasarlanan faşizmi engellemek bütün demokrtik güçlerin örgütlü mücadelesine bağlıdır. Örgütlenmeyse bilinç işidir. Oysa bu insanlık dışı barbar yönetimin gerçek yüzü halkımıza gereğince anlatılmadı. Telif ya da çeviri, yeterince yayın yapılmadı. Kültürün faşizme karşı işlevi konusunda düzenli bir biçimde çalışılmadı.

Bu yazı, bir kitabı tanıtmaktan çok, yurdumun devrimci aydınlarına yukarıda kabaca değindiğim konularda, faşizme karşı kültür cephesi kurulması için bir çağrı amacını taşımaktadır. Sesimin yankılanması umuduyla.

(1) **Haydari Kampı** : Themis Kornaros, Nevzat Hatko, Ataç Kitabevi yayınları, Birinci baskı Ağustos 1962, 187 sayfa 5 lira (Aynı eserin ikinci baskısı aynı yayınevinde yapılmıştır).

Zalango halayı

(Yunan halkının kurtuluş savaşı sıralarında Yanya Valisi Mehmet Ali Paşa'nın askerleriyle yaptığı çarpışmalardan birinde kuşatılan bir dağ köyünün kadınları, bütün erkekler öldükten, cephaneler de bittikten sonra bu halayı çekerek kendilerini uçuruma atmışlardır Her turda halaybaşı kendisini uçuruma atar, son kişi kalıncaya kadar halay devam eder. (Sayfa 168 dipnottan)

Haydari Kampında yaşananların dışında herşeyi abartabilirsiniz. Her olay, hayal gücünüze çalışacak bir boşluk, soluk alacak bir genişlik bırakır. Ama Haydari sözkonusu olunca abartma anlamını yitiriyor. Hayal gücünün bütün alanını avuçiçi kadar bir açıklık bırakmamacasına gerçeklik kaplıyor.

Atina'da Merlin sokağında **"Korkuyu, ödlekliği, köleyi, tutsağı ve de haksızlığı çarklarından çıkaran tezgâhlar (sayfa-8)"** kurulmuştur. Burada cellatlar gün yirmidört saat insanın özüne, insanca değerlerine, aklın ince ince işlediği bilimsel yöntemlerle saldırırlar. Bedeni çökertmenin önemi yok. Şunun şurasında bir kurşunla gelir çullanır insanın yüreğine ölüm. Ölümü kurtuluş kılıp özgürlük tutkusunu, direnci, umudu, dayanışmayı yenmektir, önemli olan. Bu yüzden faşizm, işkenceye yatırdığı insan bedenini, korkuyu, ihbarı, yılgınlığı, bir silâh ya da bulaşıcı bir hastalık gibi kullanarak insanın özüne, erdemlerine saldırır.

"Yüzü hiç farkedilmiyor, ayakları yalın. Ayaktan gayrı herşey bunlar. Yer-yer pörsümüştü tulumları andırıyor. Ağır fil hastalığına tutulmuş gibi. Sıcak, alev alev yanan, kızarmış bir döşeme üzerinde yürüyorlar sanki. Parmakları belirsiz. Ayakların öbür kısımlarıyla yoğrulup hamurlaşmış, pelteleşmiş, birer plâka gibi bu ayaklar. Hele bacaklar. Yer yer açılmış yaralardan akan kan değil, azmış çibanlardan akan pislikle karışık irin. Entarisinin rengi, biçimi kalmamış. Domuz ağılna atılmış sanki bu kadın. Entarisi dilim dilim. Bu dilimlerin bazıları kopmuş, yerleri boş kalmış bazıları da sarkmakta. Bu dilimlerin arasından genç kadının pisliğe bulanmış, kasap çengelindeki ciğerler gibi oracığa takılı memeleri dışarı fırlamış. (sayfa (12))"

Haydari'de ayrımsız herkes en azından böyle bir sorguyu yaşadı. Almanlara yaranmak için kavga arkadaşlarını ihbar edenleri gördü. Gerilacı oğullarını ihbar etmediğinden ağızının etrafı yakılan ihtiyarın dostu oldu. Sabah içtimalarında misilleme için düzenlenen ölüm listelerini yüreği ağzında dinledi. Kırbacın ve güneşin altında ölesiye çalıştırdı. Ağzıyla toprak taşıdı. İşkenceyi, açlığı, susuzluğu, soğuğu çoğaltan günleri, haftaları, ayları tüketti. Ama yenilmedi. Zalango Halayıyla dikildi azrailin karşısına. Korkusuz ve muzaffer.

"Hep birden başladılar halaya. Şöyle bir döndüler alanı. Sonra yir-

misi ayrıldı baş taraftan, şapkalarını fırlattılar havaya “Yaşasın Yunanistan, Yaşasın Hürriyet» diye haykırdılar, sonra müfrezenin önüne dizildiler. Öbürleri halaya devam ettiler türkü çağırıp nâra atarak. Sonra ikinci yirmilik gruba geldi sıra... anlaşmışlardı aralarında arkadaşlarının cesetlerini bize bırakmamak, kamyonlara kendileri taşımak için, yavaş yavaş, yumuşak yumuşak, incitmeden, sevgiyle, şefkatle. Ancak son yirmi kişilik grubu biz taşıdık kamyonla.. (sayfa: 168)”

Orada korku ve ölüm böyle yenilgiye uğrattıldı. Şimdi dünyanın bütün Haydari Kamplarında isyanın anası dayanışma ve direnme sürüyor. Duyuyor musunuz?

Değerlendirme

Kitapta yazar yaşadığı ya da tanık olduğu şeyleri en can alıcı yerlerinden yakalayarak ustalıkla anlatıyor. Olaylar kişide yarattığı tepkilerle bütünleştirilerek, iç gözlemin ayrıntılarıyla veriliyor. Bu tutum yapıtı, yüzey gerçekçiliğinin yapaylığından kurtarıyor, çok boyutlu yapısal bir olgunluğa kavuşturuyor. Bunda bilinç akımı tekniğinin yetkinlikle kullanılmasının da payı var.

Kornaros, gerilimi sağlamak ve sürdürmek için entrik ya da cinsellik gibi can kurtaran simitlerine sarılmamış. Aslında konunun bu tür payandalara ihtiyacı yok. Yapıtta ayrıntıların yerinde kullanılmasından oluşan kendiliğinden bir gerilim sözkonusu.

“Bir de kitabın çevirisi var. Kelime kelime. Atlamaca, değiştirmece yok öyle bizde alışıldığı gibi.”

Çağdaş Yunan edebiyatının namuslu seslerini dilimize saygıdeğer titiz emeğiyle getiren Hatko'nun dediği gibi eser “Halk diliyle” yani konuşulan dille çevrilmiş. (2)

Sonuç

Sözün kısası siz de: “...İnsanın gerçek görevi öbür insanların yan başında, onların içinde, onlara yararlı olacak, onları daha ileriye, daha ileriye daha aydınlığa götürmeye yarayacak, iyilik ve dürüstlük yolunda onlara engel olmayacak bir nitelikte ömrünü yaşayabilmektir. Ama bir savaşçı, bir toplum savaşçısı, sadece gerçek bir insan da değildir. O, insanlığın ışığı, şavkı, açık seçik şuurudur, bir önderdir o. (sayfa: 172)” diyorsanız eğer, faşizmin iğrenç suratını teşhir etmek için bu yapıtın çağrısına kulak vermek, Haydari Kampı'nı okumak ve okutmak zorundasınız.

(1)Nevzat Hatko : Yapıt üstüne, Haydari Kampı

EMEK İŞ YAYINEVİ SUNAR

1. 2. 3. 4. 5. Sınıf Öğrencileri İçin Hava Grafikleri	50 Krş.
Devam, Boy, Ağırlık, Göğüs, Yaş, Veli, Mevcut Grafikleri	100 »
Fen ve Tabiat Tabloları «8 parça 50 x 70» Bezsiz takım	4000 »
Fen ve Tabiat Bilgisi Deneyleleri	750 »
Harfli Alfabe	350 »
Okullar için Piyes «İnsan Gürültüye Gitmese»	300 »
Atatürk Portresi «50x70 cm. boyunda. Çok renkli»	1000 »
Atatürk Portresi «50x70 cm. boyunda. Siyah-Beyaz»	1000 »
Atatürk Portresi «35x50 cm. boyunda, 5 çeşit»	500 »
Tarih Şeridi «4. ve 5. Sınıflar için renkli»	1500 »
Atatürk Köşesi «Doğumundan ölümüne kadar bütün hayatı» 70x200 cm. boyunda 5 renkli	2500 »
70x100 cm. boyunda 5 renki	1500 »
Mevsimler Tablosu «Zaman şeridi ek üniteleri belirten resimlerle»	1500 »
Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi «50x70 cm. eb'adında»	500 »
Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi «70x100 cm. eb'adında»	1000 »
İstiklâl Marşı «50x70 cm. eb'adında»	750 »
Andımız Levhası «50x70 cm. eb'adında»	500 »
Yazı Örnekleri «50x70 cm. eb'adında»	400 »
Yazı Örnekleri «70x100 cm. eb'adında»	750 »
Hece Tablosu «70x100 cm. eb'adında» Büyük boy. Sınıf için	500 »
Hece Tablosu, Küçük boy, Öğrenciler için	25 »
Çocuk Masalları «Dede Korkut» 15 Çeşit	75 »
45 Öğrencilik Not Defteri «I. ve II. Devre bir arada»	500 »
60 Öğrencilik Not Defteri «I. ve II. Devre bir arada»	500 »
Öğrenci Sağlık, Sosyal ve Ruhsal Dosyası	100 »
Öğrenci Çalışma Karnesi «İlkokullar için»	25 »
Öğrenci Çalışma Karnesi «Orta ve Liseler için»	50 »
Liseler için Türkçe Sözlük 687 Sayfa	1250 »
Ortaokullar için Türkçe Sözlük 432 Sayfa	1000 »
İlkokullar için Türkçe Sözlük 224 Sayfa	350 »
Türkçe Deyimler Sözlüğü	1000 »
Sınıf Defteri «İlkokullar için»	1000 »
Beslenme «Genç Kal Çok Yaşa»	1000 »
İzmir Suikastinin İcyüzü	1000 »
İngilizce - Türkçe, Türkçe - İngilizce «Telâffuzlu Sözlük»	1500 »
Fransızca - Türkçe, Türkçe - Fransızca «Telâffuzlu Sözlük»	2000 »
Atatürk Köşesi «Siyah - Beyaz» 50. Yıl için hazırlanmıştır.	1000 »
Sağlık Karnesi (Memurlar için)	250 »
Sağlık Karnesi (Aile Fertleri için)	250 »

Ankara Cad. Kebeci han 64/66

Tel. 26 74 94 P.K. 1184 — İSTANBUL

Mustafa Kemal diyor ki:

EFENDİLER! BİZ BU HAKKIMIZI MAHFUZ BULUNDURMAK, İSTİKLÂLİMİZİ EMİN BULUNDURMAK İÇİN HEYETİ UMUMİYEMİZCE HEYETİ MİLLİYEMİZCE BİZİ MAHVETMEK İSTİYEN «EMPERYALİZME» KARŞI VE BİZİ YUTMAK İSTİYEN «KAPİTALİZME» KARŞI HEYETİ MİLLİYECE MÜCAHEDİYİ CAİZ GÖREN BİR MESLEĞİ TAKİP EDEN İNSANLARIZ.

1 aralık 1921 (1337)

NASFET VE MERHEMET GİBİ BİR PRENSİP YOKTUR. TÜRK MİLLETİ, TÜRKİYE'NİN MÜSTAKBEL ÇOCUKLARI, BUNU, BİR AN HATIRDAN ÇIKARMAMALIDIRLAR.

Nutuk, S. 355 (1927)

EMEK İŞ YAYINEVİ SUNAR

1. 2. 3. 4. 5. Sınıf Öğrencileri İçin Hava Grafikleri	50 Krs.
Devam, Boy, Ağırlık, Göğüs, Yaş, Veli, Mevcut Grafikleri	100 »
Fen ve Tabiat Tabloları «8 parça 50 x 70» Bezsiz takım	4000 »
Fen ve Tabiat Bilgisi Deneyleri	750 »
Harfli Alfabe	350 »
Okullar için Piyes «İnsan Gürültüye Gitmese»	300 »
Atatürk Portresi «50x70 cm. boyunda. Çok renkli»	1000 »
Atatürk Portresi «50x70 cm. boyunda. Siyah-Beyaz»	1000 »
Atatürk Portresi «35x50 cm. boyunda, 5 çeşit»	500 »
Tarih Şeridi «4. ve 5. Sınıflar için renkli»	1500 »
Atatürk Köşesi «Doğumundan ölümüne kadar bütün hayatı»	
70x200 cm. boyunda 5 renkli	2500 »
70x100 cm. boyunda 5 renki	1500 »
Mevsimler Tablosu «Zaman şeridi ek üniteleri belirten resimlerle»	1500 »
Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi «50x70 cm. eb'adında»	1500 »
Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi «70x100 cm. eb'adında»	1000 »
İstiklâl Marşı «50x70 cm. eb'adında»	750 »
Andımız Levhası «50x70 cm. eb'adında»	500 »
Yazı Örnekleri «50x70 cm. eb'adında»	400 »
Yazı Örnekleri «70x100 cm. eb'adında»	750 »
Hece Tablosu «70x100 cm. eb'adında» Büyük boy. Sınıf için	500 »
Hece Tablosu, Küçük boy, Öğrenciler için	25 »
Çocuk Masalları «Dede Korkut» 15 Çeşit	75 »
45 Öğrencilik Not Defteri «I. ve II. Devre bir arada»	500 »
60 Öğrencilik Not Defteri «I. ve II. Devre bir arada»	500 »
Öğrenci Sağlık, Sosyal ve Ruhsal Dosyası	100 »
Öğrenci Çalışma Karnesi «İlkokullar için»	25 »
Öğrenci Çalışma Karnesi «Orta ve Liseler için»	50 »
Liseler için Türkçe Sözlük 687 Sayfa	1250 »
Ortaokullar için Türkçe Sözlük 432 Sayfa	1000 »
İlkokullar için Türkçe Sözlük 224 Sayfa	350 »
Türkçe Deyimler Sözlüğü	1000 »
Sınıf Defteri «İlkokullar için»	1000 »
Beslenme «Genç Kal Çok Yaşa»	1000 »
İzmir Suikastinin İcyüzü	1000 »
İngilizce - Türkçe, Türkçe - İngilizce «Telâffuzlu Sözlük»	1500 »
Fransızca - Türkçe, Türkçe - Fransızca «Telâffuzlu Sözlük»	2000 »
Atatürk Köşesi «Siyah - Beyaz» 50. Yıl için hazırlanmıştır.	1000 »
Sağlık Karnesi (Memurlar için)	250 »
Sağlık Karnesi (Aile Fertleri için)	250 »

Ankara Cad. Kebeci han 64/66

Tel. 26 74 94 P.K. 1184 — İSTANBUL

Mustafa Kemal diyor ki:

TIJSTAV

Efendiler! Biz bu hakkımızı mahfuz bulundurmak, istiklâlimizi emin bulundurmak için heyeti umumiyemizce heyeti milliyemizce bizi mahvetmek istiyen «Emperyalizme» karşı ve bizi yutmak istiyen «Kapitalizme» karşı heyeti milliyece mücahedeyi caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız.

1 aralık 1921 (1337)

Nâsfet ve merhemet gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin müstakbel çocukları, bunu, bir an hatırdan çıkarmamalıdır.

Nutuk, S. 355 (1927)